

importas maxime por la socii futura (Guyau). Nocez nulo, ne mem la maligni.

La equitato esas la fonto di la cetera vertui (Marcus Aurelius). Simpatio universala esas la sentimento di qua la kresko

(Plato). Du kozi plenigas mea animo ye admiro e ye respekto: super me, la cielo steloza; en me, la lego etikala (Kant).

Por e Kontre

La jurnalulo di la intelektueli

(en la linguo universala I d o)

Ne laudar o blamar,
ma komprenar
(Spinoza)

Redakteri:

Marcel Pesch — Hellmut Röhnisch

»Por e Kontre»
14 Drottningatan
Örebro (Suedia)

a c o e t e r n a

m o n d o f e l i c e

Por e Kontre

(PeK)

havas kom skopo *furnisar a la intelektueli materio di reflektō*, per prizentar a li artikli ekstraktita de la granda revui e jurnali. (Kom »granda revui e granda jurnali», ni signifikas ti qui publikigas teksti da personi di qui la famo esas universala o qui skribas ye la nomo di institucuro od organismo importoza, o qui expozas ideo nova.)

La senpartiseso di la selektō esas absoluta, mem pri la temi politikala, religiala, filozofiala. Omna artiklo havos sua kontreparto en la sama numero di PeK od en numero sequanta.

A la studenti, PeK donas moyeno augmentar sua kulturo, se li ne oblivias ke lekto profitoza esas olta qua divenas kelka studio, t. e. implikas esforco cerebrala, sercho pozitiva — stimulas la spirito — incitas a prolongar, per merito, lo docita da la auro. Tamen, la vido-punto »distrakto, amuzo» ne negligesis; on lo konstatos se on voluntos foliumar PeK.

PeK kontenas 48 pagini ed editesas dufoye monate. La abono-preco esas 10:— Sueda kroni (equivalanta 80 franca franki) ed 1 krono (8 franki) po singla numero.

La centrala kaso por PeK esas: Marcel Pesch, Postchekkonto 1705—63, Paris.

Skandinaviani pagez ad Oerebro nemediate!

gubernierio decidus ulo tala, omno esos bona, ma ni komprenade ne mixas ni aden tal kozi (!!). Lo sola quon ni deziras esas Chiniana gubernierio qua es pronta kunlaborar kun ni por lo bona e la paco en la Fora Esto e por la developo dil est-aziata kulturo". Pluse Konoye tushis la relati Japoniana a la provizora gubernierio en Peiping, qua guvernas la teritorii, qui nun esas kontrolita dal Japoniani. Ta gubernierio fakte exekutesas da Chiniani, ma la vera povo esas che la bayoneti dil Japoniani, e la influo di ta gubernierio ne havas plu granda extenso kam til la teritorio kontrolita dal Japoniani, to esas til norde del Hoanghu.

Ne esis necesa, Konoye dicis, ke on mustis igar la Peiping-gubernierio a institucuro centrala por la tota lando, nam on anke povabus pensar pri altra posiblesi. Quon la chefa ministro volas dicar per co semblas esar tre evidenta. Il kontinuante konsideras kom posibla, ke Chiangkai-Chok chanjas sua kurso, konvencionas kun la Japoniani, exekutas la dezirita "kunlaboro" kun la Japoniani, e per co havos la honoro anke future nomizesar la chefo dil central gubernierio Chiniana.

Kelka dii plu tarde Konoye kunvokigis la parlamento Japoniana por explikar sua opiniono por la "reprezenteri dil populo". Por la exterlandani la diskursi da Konoye e Hirota ankore unfoye montris la paradoxeso dil ditueso. Konoye parolis pri la "rupto" dil relati inter la Japonian gubernierio e la gubernierio di Chinia e lore Hirota parolis pri la konferi facita kun Chiangkai-Chok. Ye ta konferi la Japoniana gubernierio facabis demandi al Chiniani, qui esas quale sequas:

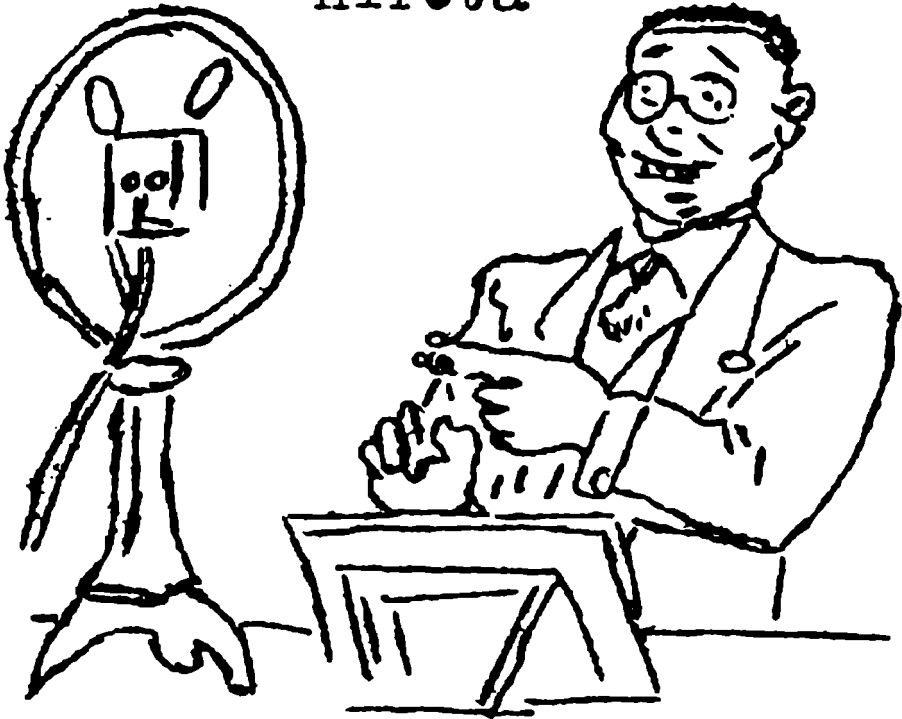
(1) Kunlaboro kun Japonia e Manschukuo ye la bazo dil anti-kominternpolitiko. (2) Instituco di demilitarizita zoni en diversa loki en Chinia. (3) Signato di konvenciono komercala inter Chinia, Japonia e Manschukuo. (4) rekompensado a Japonia por la kusti dil milite.

Hirota anke tushis la relati di Japonia a la cetera exterlandana povi. On certe povus "ordinar" la relati a la Soviet-Uniono por lo bona e la paco en la Fora Esto, e la USA ed Anglia saveskis, ke la Japoniani mem en futuro deziras respektar la interesti dil "triesma persono" en la okupita teritorii. Segun Berliner Tageblatt Hirota lore dicis kelka kordiala vorti a Germania ed expresis la deziro, ke Japonia anke en futuro pluprofundigos la relati inter ta du povi.

Ma en Germania la opiniono pri la tota punto semblas

esar kelke altramaniere. La fashista chefi violacema tre prizas ica enunco da Hirota, ma anke existas en Germania altra parto, qua kun granda desquieteso soquas la developo dil aferi en la fora esto.

Hirota

(Die Stunde, Wien)

La Japoniana vido-punto:
 "Unesme ni ne militas kun irga stato, 2:me la militala agi quin ni vidas ni koaktita facar ne lezas la humana principi e 3:me ni konsideras la kompleta nihiligo di Chinia absolute justifikita skopo di nia celo.

Chinia esas speciale apta per la opreso da la Japoniani

(New York World)

"Ta dikulo ja depos longe iracigabis me....."

.....oh, exkuzez, sioro, co esis eroro. Me kredis ke vu esis altra persono ! "

(Die Stunde, Wien)

La rebeli bombardigas Barcelonane probas reposedar Teruel.

La generalo Franco, qua ofte prizeblas pro sua "mola kordio" en la preno fashista dil mondo, komendis recente plura sukcesaj ataki per aeroplani kontre apertita e senprotektita urbi en la republikana Hispania. Ye la 10:esma di januaro Franco eksendis mikra eskadro de sis rapida Savoia aeroplani por atakar Barcelona. La atako montris dum tre kurta tempo extreme granda rezulto, nam la sis Italiana aviacili flugis du kurvi super la urbo, deskargis omnia bombi e la rezulto segun la oficiala raporto esis 200 mortigitaj. Ye la sama dio anke Valencia esis atakita e la rezulto anke hike esis tre satisfacanta por la fashista mortigeri. Dum la sequanta dii la aktiveco dil rebel-aviacili koncentris a la frontiero Franca-Hispana e la frontierala urbo Port Bou multe sufris sub ta ataki. Kompreneblas esis la chefa penso dil rebeli pludefaciligar la komunikilo dil Hispania-republikana kun Francia.

On mem atakis per la aviacili la marala trafiko dil republikani. Pruvo pri co esas la hororoza atako dil rebel-aviacili kontre la portua urbo Tarragona. Ye ta okazono la Angla vapor-navo "Thorpness" esis domajita per la projektili e sep matrosi de ta navo mortis nemediate.

Ye Teruel la kombati kontinuas per la sama forteso. Kande la urbo recente konquestesis da la trupi republikana, la rebeli esis koaktita fugar anke de la pozicioni en la monti. Ma dum la recenta kombati la rebeli sukcesis rigardar kelka de ta pozicioni e nun probas itere cirkondar la urbo, quo tamen til nun ankore ne sukcesis dante la ecelanta strategiala dukto dil soldati republikana. Amba lateri koncentrigis imensa forci ye la urbo e la perdi ye amba lateri semblas esar tre granda.

Kande la republikani pos tre akra kombati sukcesis cirkondar la urbo e la komendanto en la urbo, kapitano Roy d' Harcourt mustis kapitular, la generalo Queipo de Llano explikis ta evento ye tre stranja maniero en la emisilo di Sevilla. Il komprenende multe esforcis diminutar la doloro pri lo eventita. Lu diskursis sequantamaniere:

"Ni ne volas kontredicar ke le reda ganis mikra sukceso. Mikra ol esas speciale egarde la amasi de soldati, quin li aplikis por ca skopo e qui esas koncentrita en la cirkumajo di Teruel. La urbo cetere nur povis konquestesar pro trahizo da la persono, qua esis chefo di la trupi en

la urbo e kapitulante il montris, quante stupida e deshabila il esis kom kapitano por nia trupi. Kande ni darfos parolar kun ca sioro ni certe savigos da lu omna ta puniso qua es necesa por homo de ta sorto. Pluse me volas nur repeter quon me ja dicis plurafoyo antee, nome ke ni nur pro ula sentimento di romantiko sendis helpo a Teruel. Mem se la urbo nun trovesas en la manui di le reda, to lore esas nur tro senimporta evento por ni."

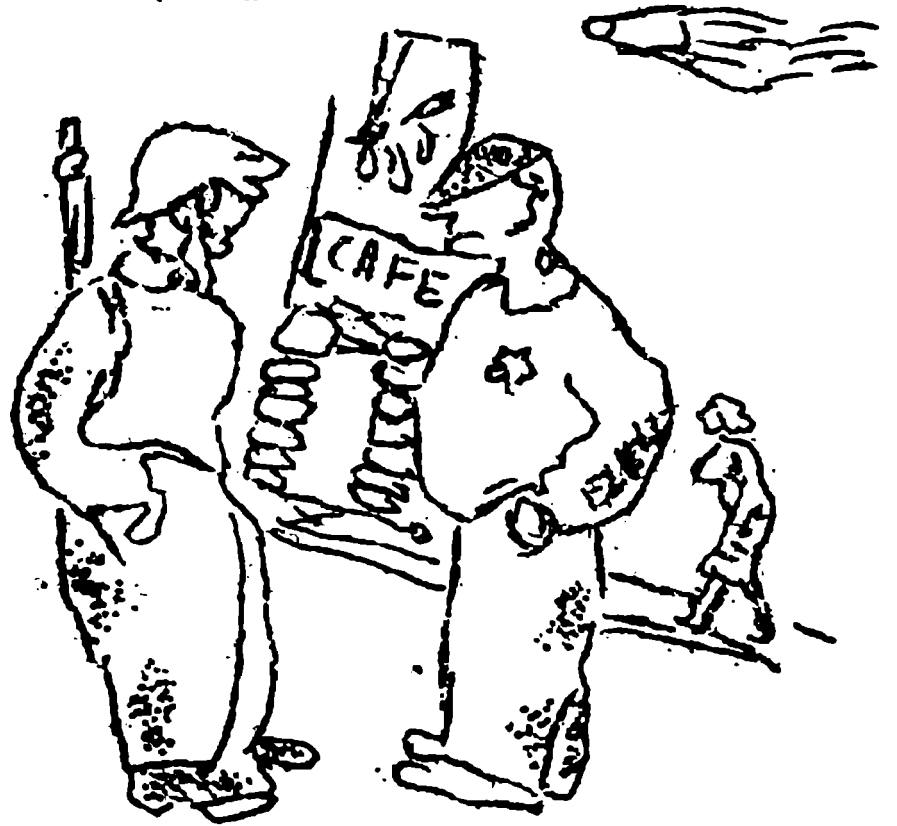
Ma malgre la iracita vortachi da generalo Queipo de Llano la trupi rebela nun semblas tre volunte riposedar la urbo, e li facas omna esforcis por atingar ta skopo.

En "Daily Telegraph" kunlaborero qua sendesis a Teruel pos la konquesto da la republikani publikigas la sequanta reflekti pri la situeso:

"Por la unesma foyo la armeo republikana nun montris komplete kapableso dum granda kombati. La toteoriorganizita armeo montris ye ca foyo kapableso militala e diciplino, quan mem observeri maxim optimista ne kredabus ante duima yaro. To quo facis la maxim granda impresio a me, esis la superioreso dil infanterio republikana dum la kombato pri Teruel. Kontree la republikani esis inferiora koncerne omna kozi relatanta la aviacado. Semblis quale se Franco disponis sempre du aviacili kontre un del republikani. Koncerne la artilerio on ne povis konstatar granda difero inter la du parti."

La negri revolucionos pos la fino dil varma sezono.....
 Franco: Ne-gratitudo es la rekompesno dil mondo.. ka ne me plue kam irgu sorgis pri ke omni sentez su varmega en Hispania
 (Socialdemokrat en-Dania)

Stranja, kad ne, la fashisti bezonas proletarii ma ni proletarii ne bezonas fashisti.....

(Ahora - Madrid)

FRANCIA Pos la krizo politikala.

La krizo ministrarala ne esis kauzo. Lu esis la konsequajo de altra krizo, multe plu grava: la krizo di la nacio Franca. Tam longe kam ica krizo duos, la ministri dependos absolute de la eventaji monetala.

Cadie, la moneto esas la kauzo semblanta di la perturbeso nacionala. La moneto Franca esas nestabila pro ke lu ne plus havas la oro kom fundamento. La franko "flotacanta" fluktuas arbitrie da la sturni. Kande la kambio-kursi desfavoras li, la grandega quanti de oro qui ekiras Francia terorigas la guvernistaro. Lore eventas krizo ministrarala, quan nemediate sequas minvaloresko di la moneto nacionala.

De junio 1936, la krizi monetala eventas tre ofte en Francia; la perturbeso kreskas, ne nur en la institucuri, ma anke en la spiriti. La Franci qui komencas interkonversar questionas: "Adube Francia iras?" Lo esas la pruvo pri la perturbeso nacionala.

Ta koncio pri difto, tre difuzita nun en Francia, abutas nur ad plugrandigar la maleso di la estado. La maxim multa Franci vidas la remedilo: li sentas kom bezonajo guvernistaro forta. En ica instanto, ta guvernistaro forta demandesas, da la maxim multi, a la institucuri politikala prezenta. La rejimo nuna mustas donar lu. Ma se — desfortunoze! — guvernistaro forta ne esas kreebla, esus tre timenda ke lu balde su kreus ipse e impozus su kontre la rejimo nuna, aklamate da la maxim multa Franci. Lo esus aventuro teroriganta! Nula demokrato povas dezirar lu.

Guvernistaro forta povas durar e sucesar, nur se lu adoptas ferme kom programo la luktado kontre la demagogio. Ne plu multa iluzioni! ne plu multa rezervemeso! Adretri, la profeti inspirita! La feliceso universala ne eventos quik morge. Oportas rezignar su pri lo. Lo certa esas la mizero nuna; ed omno igas expektar ke la erori antea e nuna produktos mizero mem plu granda. Caillaux, exprezidero di la ministraro, esas justa: ni vivas en puniseso — periodo, olqua duos dum multa tempo. Dicar kontree equivalentas flatachar la populo. Ni baraktas en slameyo; oportas ke nia esforcado esez maxima, se ni volas ekirar lu. Lo ne esos facil.

La solvuri ne esas du, ma un: sparo. La sentemacheso demagogiala ruinis ni. Lu minacas duktar ni a la milito civila ed a la milito kontre la stranjera landi.

Mem la chefo di la partiso socialista aspektas kom

kompreninta lo. Kande lu demandas guvernistaro quan on darf-
as judikar kom tre simila a guvernistaro di "uniono nacio-
nala", to signifikas ya ke la danjero interna ed extera
esas tante granda, ke ne mem nur un minuto esas perdenda
pri la konstituco di guvernistaro forta: nam la uniones
igas forta.

Pri lo, lu esas justa -- meajudike. Ma la remediilo
quan lu propozas nur plugravigas la malajo. On unionas (or-
dinare) nur por agar la agado koncentresez kontre la dema-
gogio. Ma ka guvernistaro qua kontenas ministri komunista
povas kombatar la demagogio ?

La demagogio komunista esas la kauzo di nia krizo
generalala. Ka on imaginas ke la partopreno di la guvernado,
da la komunisti, igus li plu saja ? No, nam la demagogio
esas la esenco di lia programo.

Aspektas quale se ula membri di la parti socialista
vidis lo. Ma la socialisti ipsa esas profunde desunionita.
La majoritato di la socialisti asentis la demagogio : ton
pruvis la maxim recenta asembleso di la partiso-membri. La
prestijo imensa di Sro Léon Blum ne sucesis evitar lia vin-
keso. Lo esabus vinkegeso se ne intervenabus la prestijo
di la chefo, lua inteligenteso, lua eloquenteso, lua habil-
eso, la fido mistikismala quan lu inspiras a la turbo. Sro
Léon Blum esas la ipsa "forco" di la parti socialista ; sen
lu, ol esas nur pelmelo. En ta partiso, la majoritato kon-
sistas ek demagogi, tam ardoroza kam ignoroza, qui aspiras
a tumulto... La averti da Sro Léon Blum ne sucesis igar li
videskar.

Quon povus esar guvernistaro por la unioneso nacio-
nala, se lu formacesus tale ? La guvernistaro forta quan
bezonas Francia kom demokratio, por ne faltar aden diktato-
ro-rejimo, mustas koncesar nulo a la demagogio.... Oportas
parolar precize e kompreneble. Nun, oportas eskartar ener-
gioze la reformi diktata da la jenerozeso, Li esus dezastro-
-produktanta. Oportas laborar, produktar, privacar su. Opor-
tas sparar avarege: regulo strikta ! On devas *deflacar
senkompate ed energioze. Se lo ne eventas metodoze, cienco-
ze, selektoze, ni precipitesos ad lo per krako monetala.

La senvaloresko di la moneto equivalas *deflaco empi-
rikala, generalala, blinda, qua ruinas omni.

Ka la antea minvaloreski monetala ne plu maligis la
estado ekonomikala di omna klasi sociala di la popolo Fran-
ca ? Ante la dizastri monetala, ka la mizero esis tam gran-
da kam nun ? Eventos itere to quon eventis. Kad on deziras

ke la franko-valoro deskreskez til franko-duadekimo? Lo implikus itere altesko di la preci.

La manipuli monetala esis, pri Francia, plu kusteza kam la 1914 -mondo-milito. E ne ja eventis lo plu mala!

La deflaco -- me agnoskas lo -- esas voyo longa e tre obstakloza. Lu esas extreme desprizata da la turbo. Es facila denuncar la homi qui konsilas lu, kom enemiki di la turbo. ...

Tam longe kam la demagogio financala, sociala, ne esos rigoroze boko-stopita, omna kombinuri politikala, omna ruzi parlamentala, falios. Li ne kuracos la morbo profunda; li ne supresos la danjero minacanta interne ed exterlande.....

(Segun Gaston JEZE,)

profesoro che la yuro-fakultato, Paris
reprezentero di Negus che la Societo dil Naci-
oni.

GERMANIA

La prezidero dil parlamento Jugoslava Dr. M. Stojadinovich vizitas Berlin.

Sioro Stojadinovich esas sioro sencese aktiva. De sua admiranti il recevis la nomo "la homo qua ordinas omno" e certe esas fakto ke il dum la lasta tempo tre forte okupis su pri la relati Germana-Yugoslava. Il vizitis nun Berlin, ube il renkontris la chefo dil "Triesma Imperio" Hitler e la generalo e.c. Göring e pluse multa "pinti" del nacionalsocialista Germania. La vizito divenis quaze unika charmoza festino, *quans maxim alta punto esis la dineo, quan Göring aranjis por la honoro dil vizitanto en la originala e pompoza kastelo Karinhall. Se on darfus kredar la Germana jurnali, lore ta dineo esis ulo plu multa kam nura oficala festo. Stojadinovich e Göring hike trovis fundamento di tre profunda personala amikeso. Ni hike citas "Völkischer Beobachter": "Pos la dejuno la hosto montris a sua gastis ye tre charmiva e humoroza maniero la tota kastelo Karinhall ed omna specialaji en la cirkumajo, qua maxim multe konocigis la kastelo. Pro to la vizito divenis multe plu longa kam la parti unesme pensabis. Erste kande nokteskis, on adis per maxim kordiala vorti de la unika domo e ta originala cirkumajo e de olua genioza kreero, por ankore unfoye ye la vojajo adretro juar la profunda beleso di ta ravizanta pece de tero."

En la oficala komuniko on expresas kelke min roman-

tikoze e ke la konversi eventis en atmosfero di kordiala amikeso e kompleta kompreno por la politikala opinionoj de la du partoj. Li montris, ke ekzistas la eblecoj de dumta amikeso e bazo por kunlaboro, qua solidigos la paco en Europa. Je amba lateroj oni esprimis la absoluta volojn avancis en futuro ta sukcesoza developo de la rilatoj Jugoslava-Germana. La vizito de Stojadinovich en Germana ĉef-urbo unesme povas konsideresari kiel nova pruvo por la kreskanta influo de Germanio en la esta Europa sen ke oni devas kredi, ke Jugoslavia juroj sur la pakti kontraŭ-komunista o mem ligoj de la Ligo de Nacioj en Ĝenevo. Segun Polona ekzemplo Jugoslavia deziras retenari la amikajn rilatojn kun Francio kaj aliaj ŝtatoj e samtempe deziras agadi libere ad omnia laterojn. E ke la lando vere nun estas en ta situo, pruvas per la recenta vizito de la ministro en Berlino.

POLONIA

Intermezo kun Germanio.

La Polona ministro por la aferoj de ŝtatoj vizitis je la nova jaro Berlino, ma oni apene povas kredi, ke ta vizito estis pluprofundiganta la rilatojn inter Germanio e Polonio. Segun sempre plu precizigitaj komunikoj de Varsovia oni komprenas, ke Polonio ne pluse volas tolerari la developon koncerne Danzigon. Oni devas tre determinite deklari, ke Polonio estas ŝtato je la rivo de la Balta Maro e ke oni havas tre fixigitajn interesojn en la urbo Danzig, interesojn, quin oni certe defendos je la venonta kunveno de la Societo de Nacioj, qua traktos ka problemon. La kolonelo Koc, qua estis la kreinto de la Polona partiso por nacia unigo, tre hastoze demisionigis e kiel ĉefo de la partiso oni advokis generalo Skwarczynski, qua estas konocata pro ne havi tro grandajn simpatiojn por Germanio. Antaŭ kelka tempo la generalo enuncis diskursojn en Vilno, kie li demisionigis kiel ĉefo de la libere ŝtacionita I-esma diviziono e la diskurso konsideris en Germanio ne kiel tro amikozajn. Polonio devas, la generalo deklaris, segun la alta skopojn kiuj estas de la marŝalo Rydz-Smigly, divenari granda povo. Ma por atingari ta skopojn, Polonio devas esti forta e unigita, nam oni estas minacata de la ekspansio de la Westo, qua ja ĉi nun nur havas ekonomikan karakteron e aparas en la formo de propagando, ma qua tre balde povas trovesari en teritorian formon. Talamaniere la generalo markis Germaniojn kiel la potencialajn enemikojn de Polonio, qua enuncis vekigis tre akrajn reakciojn en la Germana prento. "Berliner Tageblatt" skribis inter alioj: "Ne estas des-

facila komprenar, quan la generalo volis markizar por to ed esas regretinda, ke il ye la judiko di la relati inter Polonia ed Germania povis misjudikar tantagrade. Il mixas la ambalatera e de la du parti agnoskita ekonomikalakunlaboro e nomizas ol "expanso" e per co volas pozar Germania sur la sama nivelo kam la esta vicini di Polonia. Ni ne havas irga kauzo timar irgo, ma ni regretas, ke la generalo aplikas metodi, qui tre forte desaprobegas da ni, e qui ce ce ap-likesas da cetera west-Europana jurnali, kande li indikas ne-existanta Germana danjero, por atingar certena interne-politikala skopi."

Ma on questionas su, ka la generalo vere havis irga interne-politikala skopi, kande il parolis pri la danjero, qua minacas Polonia del westo. Segun multa signi la generalo hike nur esis la interpretero di la multe difuzita generala opiniono en Polonia, qua nur tre defacile povas adaptar su al Germana orientizo da kolonelo Beck, e qua sequas la developo tam ye la westa kam ye la esta vicini kun la sama suspekto. La emunco di la generalo esas iterita pruvo pri la fakto, ke on ne darfas esperar tro multe de la ofte citita amikeso Polona-Germana.

Göring chasas en la Polona foresti:

"Ni dividez juste: Vu retenas la urso e do me prenas Danzig."

SOVIET - UNIONO

Mussolini refuzas pagar Stalin.

Ye la sama tempo, kande la Soviet-Uniono recevis la unesma parlamentale elektita guverniero la ministro por stranjera aferi mustis ordenar tre trista afero. La "proletara e fashista" Italia refuzis pagar sua fakturi al "proletara e socialista" Soviet-Uniono, quo esas tre regretinda por amba parti, pro ke la relati komercala inter la du landi sempre esabis ecelanta, depos ke Italiakom unesma "granda povo" hastis agnoskar la Soviet-Uniono "de jure".

Ma la situeso esas talmaniere, ke Italia dum la milito kontre Abisinia bezonis tre multa oleo e nulo ya esis plu naturala kam ke la Soviet-Uniono, qua havis granda stoko de ta varo, ofris sua servi. Komprenende on volis pagar po la oleo, se on anke livris po kredito. Ma kande la Soviet-Uniono nun prizentas sua fakturi, la Italiana firmi tote simple refuzas pagar. La kauzo di lo esas tre simpla, nome ke on ne havas pekunio por pagar, altrakaze Italia certe ne volabus kreis tala situeso por nova eventuala aferi kun la Soviet-Uniono.

Samgrade esas komprenebla ke la rusi demandas pago po la oleo, quon li livrabis. Pro to la konsilistaro dil populal komisarii rezolvis bariar la Italiana konti che la statala banko sovietala til ke omna pekunio de Italia es pagita. Pro to Mussolini esoskoalita ordenar ta afero ye un od altra maniero, se il volos posible durar la tre agrebla komercala relati kun la Soviet-Uniono. E to esas bozo, quan il certe deziras. Pro to esas supozenda, ke ta historio balde desaparos de la mondo, tale ke la bona Italiana-Rusa relati povos durar por lo bona di la du parti.

RUMANIA

Nova elekti e politiko extera.

La decido dil ministro Goga dissolvigar la parlamento, qua esis elektita ye la 20:esma di decembro 1937 e qua nuktempe laboris, ne eventis tote ne-expektita. La guvernerio ipse disponis nur 10 po cent dil mandati en la parlamento ed esabus kelke desfacila, se on vere pensabus guvernar parlamentale. Pro ke lo lasta esas tre dubitoza egarde la karaktero antisemita e semi-fashista dil guvernerio, on mustas interpretar la decido pri nov-elekto kom proba kre-

ar tale nomizita populal opiniono, qua devas sustenar la transiro di Rumania ad esar fashista stato. Advere la prezidero dil guvernerio, Goga, rezolvis ico en konsento kun la dukteri di la maxim granda du partisi fashista "Omno por la patrio" e la "Nacionala partiso dil rurani", e pro ke la guvernerio ja nun senegarde supresas la libereso parolar ed imprimir ed institucis bone organizita sistemo por surveyo kontre la opozicionala partisi, la tri partisi fashista certe havos omna chanci vinkar ye la elekti, quiq eventos en la unesma semani di la monato marto.

Koncerne la politiko interna Goga duris la akra legislado kontre la semita minoritati. On tale expatrigis la Judi por forprenar lia civitaneso Rumana, ma ta dekreto til

pluse nur valoras por ta judi, qui venis aden la lando pos la yaro 1920. Ma ja to signifikas ke ol koncernas la judi, qui esis civitani en la Hungariana parti, qui pos la konvenciono de Trianon mustis cedesar a Rumania. La akra kurso antisemita dil ministro Goga komprenende efektigis varma simpatii en Germania. Anke Italia hastis sendar gratuli al nova rejimo. Ma do anke lo unesma, quon facis la nova ministro por exterlandana aferi, esis sendar telegramo a Mussolini en qua lu expresis sua simpatii al fashismo.

La deklari pri simpatio a la Rumaniana guvernerio da Italia efektigis tre mixita sentimenti che la Hungari, qui sempre kustumis konsentar al politiko Italiana. La kozo esas tale, ke Italia sempre esis un del maxim valoroza helperi koncerne la deziro Hungariana revizar la pacto-konvenciono de Trianon, e nun ol subite donas tanta simpatii a la guvernerio Rumana, *quans chefo esas tante nacionaliste orientizita e konocata kom un del maxim sen-egarda supreseri dil nombroza Madyara mincritati en Rumania. La ministro-prezidero Dárányi e sua kolego certe havas hike la pruvo dil anciena proverbo, ke on nultempe fidez troe al vorti dil povo. Ed "Pester Lloyd" skribas: "Venos harda tempi por la Madyari en Siebenbürgen."

La chanjo dil kurso en Rumania e la joyoza aceto per Italia di ta chanjo anke semblis esar la kauzo dil tre dina rezultaji dil konfero inter la Italiana ed Hungariana ministri, qua eventis ye la 12-14:esma di januaro, en qua konfero anke Austria partoprenis. Komto Ciano ne povis igar la nazioni livar la societo dil Nacioni ed il anke ne sucesis adherigar li a la konvenciono kontre la komunismo. La sola rezulto atingita da Ciano esis, ke Budapest e Wien agnoskis la "guvernerio" di Franco en Hispania ma segun "Times" ta formala ago havas tre poka o nula importo por la fino dil milito en Hispania. Ma anke ne Rumania intencas livar la Societo dil Nacioni od adherar al pakto kontre la komunismo. Quale Yugoslavia orientizas su vers la axo Rom-Berlin, ma sen pro to asumar specala obligi e livar la anciena konvencion kun Francia e Chekoslovakia. To quon on deziras atingar es la sama libera poziciono en qua nun Polonia trovas su.

"La violento ne esas kontre-etika " !

(Mussolini, 20:esma di Sept. 1922)

LA CHINIANI E LA EUROPANI

Existas vorti nociva: la termino "manieri Chiniana" (ceremonii vana, subtilaji) esas un ek li. La Ocidentani formacis sua idei pri la civilizeso-formo Chiniana per askoltar naraci da navani qui, retroveninte de un voyajo a Chinia, despakigis sua pakotilio; o rakontachin da religio-misionisti qui exhalis sua decepteso, nam Chinia ne esas lando tale privacita ke lu bezonus ke on predikez a lu la evangelio. Komprenende, me ne aludas la produkturi da la literaturisti qui oxplotis, sen tre esforcar, la prizo di lo exotika, encenigante, apud turmo ek porcelano, raptisti, mandareni o konvencionala prostitucatini. La homo qua vonas de lando fora esas ya fidata kom verdicanto. Ed on asumus la risko egardesar kom mentianto o kom misinformito, se on audacas defensarta ideo ke Chinia ne esas lando di lo stranja, di lo bikorna, di lo oldeta: la lando di la "manieri Chiniana".

Tamen, la prejudiko qua imperas qualifikar kom baroka o dekadanta la civilizeso-formo Chiniana, mustas kombatesar. Lua falseso esas nediskutebla: nula civilizeso-formo manifestis plu kam la Chiniana sua vivozeso. La danjerozeso di ta prejudiko esas nenegebla: lu misevaluigesas, kande ni pensas pri la Chiniani e pri ni — pri la Chiniani e pri lia vicini.

La civilizeso-formo Chiniana esas pluramillyara. Lua duro igas la historiisti admirar lu. La socio Chiniana esas organismo forte ordinata. La kohero di lua organizo-principo esas atraktivo segun quante koncernesas la sociologio. De la vido-punto di homi qui kustumas reflektar, la studio di Chinia esas fonto richa de experienci homala. Ta experienco aquiresis for de la experimenti quin probis Occidento. Inter la civilizeso-formi qui esis od osas olti di Occidento, existas paseyi, interferi, analogaji perceptebila; la esenco di la lingui diversa di Europa ya ne varias; che li, la metafori e la simboli ne interopozesas tale ke la parenteso di la idei o di la senti-menti ne plus esas sentebila. Chinia, dum pluramil yari, esis bloko de homi pri qui on darfas dicar ke, generale, lu satisfacis su ipse. La linguo Chiniana su opozas ad omna lingui Occidentala. La sistemo di la metafori e di la

simboli esas tre diferanta de la nia. Eventis nur poka interferi; la pasi esas desfacila; la kompreno postulas kelka esforto. La nekompreno esas multe plu tentanta. Sen aludar la journalisti arogema, qui opozas Occidento ed Oriento quale du enti, ka ne esas videbla la multa profito quan la polemiko o la pitoresko povas obtenar per uzar la interopozeso, semblanta, di la simboli Chiniana ed Occidentala? Kad onu ne rakontas ke la Chiniani komencas sua repasto per la desero? Or, quon esas, pri lo, la moko-motivo? Lo pruvas nur to, ke, quale le nia, la repasti Chiniana konsistas ye plura disho-sorti; e ke la la rafi-neso, e che ni e che li, esas identa? - Religio-misionisto skandalesas pro ke, en China, la vesti traurala esas blanka, vice nigra. Literaturisti judikas impresor sua lekteri pri esprito e pri exotikismo, per deskriptar mariajato di qua la ceremonio-vesti ne esas blanka, ma absolute reda. Kad ica ed ita homi ne agus plu inteligente, se li remarkus ke Europani e Chiniani atribuas importo analoga a la simboliko di la kolori; ke nura konvencio (konvenciono evidente variiva) imperas atribuar lo blanka o lo nigra a la trauro (ka la rejini di Franciane havis trauro-vesti blanka?) - lo reda o lo blanka a la mariajatini (ka de longe la Francini su mariajas, vestizate ye stofi blanka? e ka lo duos dum multa tempo?) - e ke, fine, ta kustumi, semble indiferanta, videbligas analogeso fundamentala, nam e Chiniani ed Europani pensas ke la mariajo e la trauro implikas ritui vestala? Se on egardas la litero di la simboli, vice la senco (interproximesko vera), on povos facar nefinebla listo de interopozeso-kazh, e krear ne-exhaustebla motivo-fonto de deskonkordi. Se on sucesus prizentar la Chiniani quale homin absolute stranja, esus facila qualifikar likom "nekomprenebla". La unesma frazo quan audas Europano qua desembarkas aden China, esas: "Hike, oportas ne probar komprenar". Ni remarkez, quankam sen insistar pri lo, ke ta frazo esas, maxim-multa-kaze, dicata da homi - misionisti, komercisti, diplomacisti - qui su propozas kom mediaceri! Existas mem "ciencisti" qui ne hezitus opinionar same. Multa libri inspicias da la ideo, ke lamento Chiniana apartenas a la tipo "prelogika": literaturisto maligna kaptis volunte ta formulo por inkluzar la Chiniani en la grupo de la homi quin lu konfundas plezuroze per la nomi "barbari", "primitivi", "indijeni" -- sen mem konciar ke anke ici esas homi e nia frati.

Fakte, nulaloke plu kam en China, la homi mani-

festas tam multa fido a la raciono. Le komencala ek la filozofi Chiniana di qui la nomi arivis til ni tra la yarcenti --- same kam la maxim antiqua filozofi Greka, di qui li esas cirkume la samepokani -- esas remarkinda pro lia esforco pasionoza por igar komprenebla la mondo. Lia teorii, same kam olti da Aristoteles, degeneris a la skolastikismo, ed esas judikebla kom infanto--imaginata nun kande Cienco existas. Ma Cienco existas de poka tempo! Kad esas multa la Europani qui ya impregnesas da ka cionco-mento? Ka multa, la populi, en Europa, che qui la vorto "verajo" havas sua senco vera? Ni vivas, ankore cirkondata da superstici, plebeyala o ciencistala, impozata da dogmati kaduka. La vivo Chiniana esas, ne plu ne min kam la nia, impregnata da superstici e da reziđui dogmatala. Ma se la Ocidentani esas meritoza pro la submiseso da multa ek li (submiseso quan li manifestas) a la fakti experimentalala ed a la studio objektala di la fenomeninaturalala, esas, kontree, equitatoza qualifikar la Chiniani kom meritoza pro ke, de duadek yarcenti adminime, li refuzis aceptar la prejudiki spiritalista qui duktas a lokizar la Homo exter Naturo. Chinia aquiris la titulo di glori pro komprenir, per Kunfuce e per Siun Tsen, ne nur ke la studio di la homo esas la unesma (importale) deo e la fundamento di omna politiko--sistemo e di omna etiko--koncepto, ma anke ke ici mustas permanar nedependanta de postulaji metafizikala, e fondar su unike sur la exploro objektala di la konduto--manieri homala e di la realaji sociala. La Ocidentani --- intrikata, de la dekada Greka e de la kristanismo, en plekturo de prejudiki teologiala --- koaktesas penar plu kam la Chiniani por konceptar etiko--sistemo nedependanta, e por rezolvar egardor la aferi homala de la vido--punto "sociologio" ekskluzive.

La prizo di la naturo--scienci esas --- de ula vido--punti --- fakto tote nova, en Chinia. Ma esas puke probable, ke la progreso di ta scienci instilos a la Chiniani pasiono danjeroza favore di la koakto--autoritato. La studio kritikozala di la reakti homala, da qui la Chiniani interesas de multa yarcenti segun koncepto pozitiva, impregnis li ye la koncio pri la neceseso di modereso, ye la prizo di ta modereso. Remarkinda (e konsolaciva pri ni) la kulto di Raciono, che lia filozofi (mem maxim antiqua) akompanesis da kulto di la homaro qua rajuntas tre korekte idealo demokratiala: "La kulturozo (diciis Kun--fuce) kultivas sua persono, e, konseque, savas respektar

sua kunhomo". E lu adjuntis (lo evas de plura yarcenti ante Yesu Kristo) : "To, quon vu deziras ke onu ne agez a vu, ne agez a la kunhomo". La du granda vertui qui es la fundamento, en Chinia (adminime de la epoko di Kunfuce), di la vivo sociala e di la vivo privata (e quin rezumas la vorti yi e jen), esas rezumebila a judikar kom maxim prizinda la bona efiki da la civilizeso a la kontakti interhoma koncio profunda, ne nur pri "lo mea" e pri "lo tua", ma anke pri "mea ego" e "tua ego" (yi) ; ferma fido a la valoro da la esforci agitakomune por konstituar la homo-respektindeso; respekto di la kunhomo, quan akompanas la respekto di su ipsa; inklineso profunda a la amikeso, inklineso qua esas egala kam la prizo di la koncilio --- talan esas la principi di la vivo spiritala di la Chiniani. Se on adjuntas ke to kombinesas kun rafinita dileto (dileto sen ostento) di la arto-verki, e kun prizo di lo poeziala (prizo qua ekskluzas lo pompoza e lo deklamacha, ma cherpas sua vigoro de kontakto kun la tero e kun la vivo naturala), divenos facile komprenebla ke esas profunde interparenta la kulturozo Ocidentala e la kulturozo Chiniana. On povos komprenar facile anke, pro quo la homi qui prizis maxim juste la civilizeso -- formo Chiniana esas la Franci qui vivas en la XVIII. yarcento -- e pro quo --- juste-reciproke (yen la granda vertuo Kunfaceana !) --- la nomi Ocidentala maxim veneracata en Chinia ne esas olti di Caesar e di Machiavelli, ma olti di Voltaire e di Auguste Comte.

Yes, di la granda tradicionaji ek la "Enciklopedi -isti" Franca, esas maxim parenta lo maxim vera ek la maxim bona tradicionajo Chiniana, olta qua nulinstante esis predikar ke la kondordo universalala esas la principo di la kompreniveso universalala. Ta tradicionajo esas la sauzo di la vigoro di la civilizeso-formo Chiniana, ed explikas quale olca sucesis extensar su sur omna regioni di Azia-oriento. Lua povon reala e nedestruktetla, Chinia posedas pro ke, per simboli perfekte komprenata en imensa parto di la terglobo (e di qui la senco esas klare komprenebla da ni quik kande, retrojetinte la maligneso, ni ne egardas oli kom "kozi Chiniana"), la radio-difuzis sur omna regioni di Azia-esto la kulto (anke nia) di Paciono. For- san ne esas neutila dicar lo, kande la civilizeso -formo di Chinia minacesas, e kande la problemo pri la relati da la Chiniani a lia vicini ne aspektas kom min urjante solvenda kam la problemo pri la relati da ni a la Chiniani.

Marcel Granet (Francia)

RELIQUI

La guvernerio di USA singla yaro disdonas sis metri stofa a singla de la 4600 Indiani qui vivas en la westa rezervita teritorio di New York. Co eventas segun konvenciono qua signatesis en 1794 en Canandaigua, per qua la guvernerio obligis su donar certena quanteso de stofa a la Indiani, qui rekompense cesis la ataki kontre la blanka agrikultivisti amerikana.

(New York Herald Tribune)

Depos la yaro 1001 la pastoro en Penhoe en Anglia recevas pensiono, qua unesmafoye donesis a Saxona pastoro en ta yaro. Precize kande kombato eventis inter Dani e Saxoni, lu kavalkis retro a Penhoe meze dil enemikala armeo, por querar nova stoko de flechi, per qui la dio salvesis al Anglo-Saxoni.

(Foreign Travel)

* * *

FIERESO DI MATRO

hr.

"Morge lu evos 36 yari. Precize la sama evo di Clark Gable".

LA ETIKO-SISTEMO DI LA FRAMASONI

(texti ek libri sekreta)

Segun la koncepto da olua fondinti, en la yari 1717 til 1723, la framasonismo moderna devis esar imensa skolo di etiko praktikala. Lua adepti invitesis praktikar la Arto Suprega: vivar segun la precepti di lo bona. Egardante su kom la laboristi di la Granda Arkitekturo di la Universo, li devas exekutar la tasko qua esas lia en la kreado-verko; nam la mondo ne esas finita: lu konstruktas, e ni esas olua konstrukteri en la homo-domeno. Singla existanto su konstruktas ipse, fiziologiale (corpore), mentale ed etikale (pose). Singla de ni esas sua propra verko mikra-skale, quale la socio homara esas nia verko granda-skale -- la verko komuna da la Kompani qui lernas quale on devas laborar... Ni ne savas vivar tam longe kam ni ignoras quale uzar konvenante nia vivo -- tam longe kam ni asertas vivar por... vivar, vice por atingar la skopo di la vivo... Ka, do, la vivo havas skopo? (Yes) Singla de ni advokesis konciar ke lu partoprenas vivo plu vasta kam sua vivo propra, vivo propra di qua la duro mezuresas de la instanto kande lu genitesis til kande lu mortas. Ca vivo, meskina e provizora, esas la manifestajo di vivo plu vasta e plu duroza, nam la individui vivas de la vivo di la speco, same kam la celuli di la organismo vivas de la vivo organika komuna, se ica ne plus efikas, la edificio fiziologiale krulas, e la celuli kompozanta perisas... To, quo existas, laboras, funkcione... Laborar esas do la kondiciono di la vivo: ni vivas por laborar, obediante la existo-motivo di nia vivo. La etiko-sistemo di la framasonismo konsequas de ta konstato...

Ta etiko-sistemo distingas su per la extrema pokeso di sua imperi. Lua fundamentala regulo praktikala postulas de la framasono nur kondoto tala, ke oligas digna lu pri omna agi, ye la estimo di lua kuncivitani. Lu -- respektoze a la legi ed la kustumi -- mustas esar exemplo pri honesteso, honoro, jenerozeso, grandanmeso a la kunhomi, e devoteso a la aferi statala... La framasonismo impozas a lu la toleremeso, ed interdiktas ke lu desestimez od odiez irgequala homo, nam omna homi permanas lua frati, mem se li divagas maxim kontre-frate.

F. * * Oswald WIRTH.

La framasonismo esas skolo praktikala: la nocioni teoriala quin on aquiras en lu, valoras nur segun quante li inspiras fekunde la konduto da nia frati, e helpas igar ici plu benigna. Multa profani eniras la loji pro la idei filozofiala o sociala quin oli semblas profesar, e li -- metinte la avantalo -- su okupas pri la temi quin on trak-
 tas en oli, quale, en socio ordinara, li su okupas pri la debati. (Or), tale agante, li nule agas laboro vere framasonala; laboro vere framasonala implikas ke li progresigas sua fakultati e sua vertui... Framasono ~~qua~~ hav-
 us sempre sur la labii la vorti "frateso", "humano", "homaro", e qua, en lua vivo privata o publika, ~~persequus~~ nur sua plezuro o sua profito, sen egardar kun homo, equi-
 valus omnepunte la Kristano qua, kun la evangelio ~~vorti~~ sur la labii, havus kom unika skopo sua propra ~~satisface-~~
 so. To, quo importas, ne esas la etiketo, ma la verko fa-
 cata...

Juste, la fondinti di nia framasonismo moderna di-
 cis, kom principo, ke la Etiko esas la religio ecelanta,
 e ke lu (unika) povas unionar solide la homi qui esas se-
 parita da lia opinioni e da lia kredi, olqui tale divenas
 min salianta; la sistemi metafizikala e la doktrini filo-
 zofiala, egardate tale-vidopunte, retropulsesas same: li
 divenas temi pri preferi personala, pri qui singlu plu o
 plu multe reflektis e rekonis. Ma la etiko, regulo di la
 homo-konduto individuala e kolektiva, acesas a la somito
 kom cienco pri lo bona ed arto vivar konforme ye olu (ci-
 enco egardata da la cerebro homala), e kom fenomeno soci-
 ala necesigata da la vivo homala en socio... Ta formulo
 definas ecelante la framasonismo.

La skopo di la doco framasonala esas: perfektigar
 la homi e kultivar la fakultati... Pri la framasono, sa-
 var esas precoza, ma kondicione ke lu uzos lua savajo por
 agar plu etiko-konforme... Nur Platoisto senrepenta povas
 kredar ke konocar lo bona equivalas necese vivar ol kon-
 forme ye lu. Konocar olu esas la pazesko; ma, por parkurar
 la voyo, oportas prizar lo bona, praktigar lu, kustumar
 lu, ingranar a lu omna gesti di la vivo ed omna idei di
 la spirito; oportas igar lo bona la sango di la vivo psi-
 kala.

Or, to ne esas verko facebla da la inteligenteso-
 fakultato, ma da la koncienco e da la sentimenti.

Fasonar su segun to... uzar por lo bona sia karak-
 -tero, sua pasioni, sua kapableso, ta ensemblo ek fakti

instintala o subkoncia ye qui konsistas la wefto di la ento homa — esas verko facebla da omna homo, e quan la vivo profana povas facar ed ofte facas; ma unike la framasonismo docas e praktikigas lo per sua organizuro. — la framasonismo inter omna asociitari laika quin la homaro produktis de la epoki antiqua. Omna grupi havas kom skopo servir ideo, konquestar adepti, rekrutar partisans, favorar partiso, tezo, programo; unike la framasonismo tendencas pluperfektigar mentale e morale sua membri...

"Quon agas la lojiani? Li ekavas karcero-kameri por la vicio, e konstruktas templo por la vertuo"... La skeptiki ne objeccionez ke hia metodo esas arkaika e kaduka, pro ke ni vivas en la yarcento dum qua on uzas la radiotelefono e deskovris la radiumo: ni replikus ke ta metodo, nun, esas necesa plu multe, mem, kam antce. Nam la scienci pozitiva, quankam li dotis nia samepokani ye mil progresalaji materiala, agnoskende ne adportis a li la sajeso en olia retorti, nek la amo en olia mashini; omna marzei teknikala di la nuna civilizeso-formo ne povas celar lua indijo di idealo, la depreseso morala qua sapas lu, e la neequitatozes de lua funcioni. Tam longe kam existos homi di qui la fakultati spiritala bezonos developeso, e di qui la virtualaji moralabezonos desklozesar e florifar, t.e. sempre, la metodo esos efikiva...

La homo qua kredas posedar verajo absoluta e nediskutebla, esas facile la viktimo di defekto danjeroza pri lu e pri lua kunhomi: pri lu, nam ol minvastigas sua pensiveso, ed ankilosas olca pri to quon lu kredas savar certe; pri la kunhomi, pro ke, imaginante ke lu unika ditenas la lumo, lu iracas renkontrar, en sua kunhomi, opiniononi qui diferas de la lua, e lu su abandonas facile a la netolero, mem a la persekuto... Pro lo (dicas nia teksti), ni devas serchar lo vera, impu... ate da la parkredo ke ol existas... ma konvinkite ke nia spirito esas tale debila e tale mikra-portea, ke ol ne povas posedekar lo vera tote; ke, konseque, ni kriminus se ni volus imponzar ol a la kunhomi, od agar maligne a nia simili, pretexte ke li pensas altre kam ni... Liberigar su de la preopinioni... e de la superstici, t.e. de to quon on aceptas sen rezonar pri oli, esas arto desfacile praktikebla, qua esas necesega pri la liberpensero same kam pri la religio-kredero; e ta arto pleas mem rolo plu granda kam on imaginas lo, en la formaco di la civitano...

La verajo, tala qualan ni povas posedar ol, esas

nule absoluta, ma praktikale ol suficas pri alimentarnia pensado e guidar nia vivo... La dubito metodoza — segun la senco ciencala di la vorto — esas aptega instrumento por laborar ; ma la skeptikismo sistemoza esas nur utensilo por la dissolvo spiritala e morala...

Mea kunhomo havas la yuro opinionar altre kam me; lua yuro esas absoluta e sakra... Exekutar sua devia a sua kunhomi segun la maniero quale on duktus mashino o quale on pagus lo debata a prestinto, esas hororigive profana; agar etikoze en maniero quaze stat-administreyala esas... nule konforma a la Arto Rejala : nulo obtenezis se la framasonismo ne kustumeskis vivar, a sua kunhomi, en tado di simpatio e di bonvolo qua divenas la diapazoni ai lua karaktero... La texti de la yaro 1723 aludas la karitato fratala kom esanta la angulo-petro, kom la klefo, kom la cemento e kom la glorio di la ancienakun-frataro, li konsilas retrojetar omna disputo, omna deskonkordo, omna frazo kalumniera, omna maldicenso ; li rekomendas ke, mem kaze di proceso, ni represez omna rankoro, omna iraco — ke ni abstenez irgo apta interruptar la recipro-keso di la relati kordiala...

Interamar quale frati... ton docas la etiko universalala... (Ma) nia Ordeno karakterizesas da to ke lu esas ne nur skolo, ma ateliero ; lu ne saciesas per trasar konstrukto-plani, ma lu konstruktas la edificio.

E notez ke la charto de 1723 predikis la bonvolo, ne nur inter individui, ma mem inter populi. Tale ke, bone kondutar a sua familio ne dispensas la homo de sua devia a sua simili ed a sua patrio ; amar sua patrio ne dispensas lu de sua devia a la Homaro... "Ni apartenas ad omna populi, ad omna lingui, ad omna idiomi..." dicas la texto da Anderson... Pro lo, onu ne astonezez vidar la framasoni helpar omna homi qui volas existigar la paco e la bonvolo sur la ter globo...

Ne koncernesas la politeso mondumala, tro ofte sur la labii plu kam en la kordio — teatro-dekoruri qui ofte krulas kande on su apogas sur li ! — ma kultivo specala e profunda, da la homo a su ipsa, por ke lo direktiez lu suverene... Ni evitez ofensar nia kunhomi ; ni kustumez tolerar la karaktero di la similo ; ni esforcez komprenar vice blamar ; ni serchez lo agreabla en la homi quale en la kozi, vice serchaf lia defekti ; ni ne vexez ulu pro ironjo e pro moketo... "On pagez la bonfaci per bonfaci (dicas Kunfuce) e la malfaci per equitato !"... Ya en

ula kazi, eventos ke ni koaktesos defensar ni kontre lo mala e kontre la maligni, ma ni devos, defensante ni, evi-
-tar divenar maligna quale li, e probar igar li plu ben-
igna, per igar ni plu benigna. Ka li ne esas kompatenda,
prefere kam odienda, nam li ne savas quanta felice son li
lasas eskapar pro ne esar benigna ?... Se on replikas sem-
-pre a la odio per odio, ed a la venjo per venjo, kande
odio e venjo cesos ?...

La homo eroras kande lu igas su la centro e la
skopo di sua esforci ; lu kenkontras su kande lu ekiris
de su, kande lu savas prizar sua tasko, ne pro ke ol fur-
nisas a lu la vivo-moyeno, ma pro ke ol donas a lu vivo-
motivo... On ignoras su tam longe kam on ne deskovris lo
maxim bona qua existas en su, tam longe kam on ne konsa-
kris su kordie a la maxim alta agado pri qua on esas ka-
pabla... Poke importas ka la rolo esas mikra, sen-importa
o nevidata... Kande homo sucesis igar la amo di la Idealo
framasonala (hike explikita) radikifar en lua kordio (la
Idealo framasonala, t.e. la persequo di la maxim alta
kulturo etikala), la nocioni pri la "plezuro" e pri la
"feliceso" absolute diferas, segun quante lu koncerneas,
de olti quin on povas konceptar en la vivo profana e mon-
dumala la satisfaci materiala esas, pri lu, nur kozi
qui relatas lua vivo organika, moyeni di informado, di
dokumentizado, di agado fiziologiala por realigar la
"mens sana in corpore sano"; la amuzili frivola di la
mondumo, la satisfaci vulgara pri vanitato, luxo, falsa
brilo, oripeli, paradi, deskovresas kom sen-valora; valo-
ras, pri lu, nur la plezuri di la spirito e di la kordio;
lua feliceso esas simpla; lua ambicio esas :agar singla-
die plu benigne kam en la hiero; e lua iraco (se lu esas
ankore iracema) naskas nur kontre lo mala...

La framasonismo ne preparas *stiliti perchita sur
koloni, nek dilotanti "en ivoro-turmi"⁽¹⁾... Lu aspiras
a la equilibrio per la Raciono.

Nia charti de 1723 memorigas da la Lojli ke oli
mustas ne okupar su pri diskuti politikala, nek pri en-
traprezi kontre la guvernistaro... Ma nia chartine dicis
... ke la framasono, egardate kom individuo, mustas ab-
straktar sua rolo en la Stato... La framasono... mustas
agar... Ne esus komprenebla ke lu refuzas agar kande, pos
developir sua fakultati ed augmentir sua vertui, lu havus
avan su tasko plu kompleksa, a qua lu povus aplikar sua
talenti, en feldo plu vasta kam olta di la vivo privata,

e kande omno preparis lu por esar la maxim bona ek la civitani pro lua amo a lo ideala e pro lua zelo gratuita por la profito publika — zelo tante ofte falsigita, en la mondo profana, pro ambicio, intrigo e partiso-mento. La frasono mustas studiar la problemi politikala, ekonomikala e sociala quale problemin fizikala o teoremon geometriala. La mento frasonala mustas esar la edukero di la mento politikala, ma — punisote per dekada — nunstante lu darfis subordinar su ad olu, nek divenar olua vasalo. La partisi esas kadro utila por la klasifikiko di la granda flui di la opiniono sociala. Do, la frasono mustas aceptar havar sua plaso en oli, ma adpor tante en oli te quo distingis lu : la volo esar efektiva pri sua rolo, esar exemplo citinda, esforcar por esar la maxim bona. uzar sua influiveso favore di la profito publika, ne favore di profiti provizora e meskina.

Lu, frasono, homo libera e bonhora, agez omna inicii qui esas utila por la libereso homala, por la raciono, por la devo; lu rezistez la tiraneso-rojimo, sive ol venas de infre o de supre; lu rezistez la agi arbitrala da la turbo same kam olta da la guvernistari; lu esforcez existigar omnube la Ordineso, per la Raciono e la Frateso, ek la kaoso de la pasioni e de la profito-lukti.

(1) t.e. izolita de la cetera homi. — Red.

F.* * Armand BEDARRIDE
(Francia)

ex-membro di la Supera Konsilantaro di la
Grand Orientode France.)

(Ido da Marcel Pesch)

* * *

La spirito internaciona ne esas altrokam la kustumo pensar pri la relati e pri la aferi qui koncernas la landi stranjera, e la kustumo traktar li, konsiderante la diversa nazioni di la mondo civilizita kom egali e kom amiki uia-kompare, qui kunlaboras pri la progreso da la civilizeso, prima developo di la komerco e di la industrio, pri la difuzo di la konocaji e di la eduko-moyeni en la mondo.

Nicholas Murray Butler

GENIOZA

Por recevar IRGA bezonata fotografuro la jurnali en Chicago pagas irga preco. La spozino di milionero ante kelka tempo demandis divorco. Yuna bela damzelo kun kelke dubitoza reputeso devis esar la kun-kriminero dil spozo. Kande ul del jurnali en Hearst aparigis extraedituro ma ne povis montrar fotografuro da la aludita damzelo, la chefa redaktero, Sro Coates, expresis sua granda desprizo. "Nia maxim habila raportero okupas su pri la kozo, il facas omno posibla", on respondis. "Sendez plusi adibe", Sro Coates dicitis. La jorno fineskis sen ke ul rezultajo atingesis. La jurnalisti probis trompar la servisti, probis enirar la domo maskizita kom telefon-laboristi e facis *razzia* che omna fotografisti dil urbo. Lo tota semblis esar senespera.

"Ni probez ankore unfoye" Sro Coates dicitis. Il advokis la maxim yuna kuro-garsono dil redakteyo. "Probez re-cekar fotografuro de Mrs. Maisie de Smythe. Yen la adreso".

Pos un horo la kur-garsono retrovenis kun ecelanta fotografuro ed astonesis pro la admiro, quan montris omni sur la redakteyo. Il volis dicar ulo, kande Sro Coates interruptis lu: "Vartez instanto, me deziras ke omna jurnalisti audez". E kande omni esis asemblita il duris: "Ka tu nun volas dicar a ni, quale tu recevis la fotografuro. Li omni probis aquirar ta foto per omna posibla metodi geniala ma sen rezulto."

"Ma to ya ne esis desfacila," la astonita kur-garsono dicitis, "me iris al adreso ricevita da vu, se ye la klòsho e demandis lore renkontrar la damzelo lojanta ibe e de el me recevis la fotografuro."

(Reader's Digest, New York)

* * *

PATRIOTISMO EN LA FORA ESTO

Por ke Japonia povez plu bone suportar la milito kontre Chinia on rekomendis "geniala kareemeso" por omna homala civitani. La heme-esanti - kombato-nekapabla - organizis su en "nala nova-vestaro-societo" kun la moto: "Patriota kareemeso".

Li rezolvis ne komprar nova vesti, ma mantenar le olda per raji til la fine dil milito. (Pos dek yari on certe ne objecionos kontre komplete nudeso !!! La red.)

M E N T O E U R O P A N A ?

La jurnalato "Les Nouvelles littéraires" (Paris) questionas la personi maxim eminenta ek la pensistaro ed ek la literaturistaro pri:

1. Kad existas mento Europana? ka ta mento esas plu kam idealo, t. e. realajo vivanta?

2. Ka la *intelektueli havas rolo pleenda en la formaco di ta mento Europana, e ka lu devas, konseque, abandonar sua poziciono tradicionala: olta di "intelektuelo"?

3. Ka la Europeanon esos la homo nova quan ni vidas naskar en diversa punti di nia kontinento? kad Europa facesos da la intelektueli, o ka lu naskos de ula necesaji ekonomikala?

*intelektuelo. — La homo qua nelapas la socio-flui entrinar lu; qua reflektas ed incitas a reflektado, e qua defendas idealo, mem revolucionista, qui orientizas la vivo.

*

*

*

Respondo da

J U L I E N B E N D A
filozofo.

Permesez, ke me respondez precipue a vua duesma questiono: "ka la intelektuelo havas rolo pleenda en la formaco di la mento Europana, e ka lu devos, konseque, abandonar sua poziciono tradicionala: olta di "intelektuelo"?"

Me konfesas ne aceptar ta "konseque", nam meajudike la intelektuelo agas perfekte segun sua devo kande lu esforcas formacar la mento Europana.

Lasez me profiter la okaziono nunca por explikar mea posturo pri punto ube ula personi -- qui forsan ne es omakaze ne-sincera -- strange defornas mea penso: me dicis ke la intelektuelo trahizis sua devo kande lu su mixas a la vivo publika por eventigar sekure la vinko da interesi pure partikulara ed egoismala, sive olta di sua klaso, sive olta di sua naciono: nulstante me dicis ke lu trahizas sua devo kande lu su mixas a la vivo publika por triumfigar la etiko-valoraji eterna: "Equitato" e "Raciono".

Zola ed Anatole France prefekte pleis sua rolo di intelektueli kande li intervenis, en la maniero konocata, aden afero judiciala famoza. Me ne judikas uŝila adjuntar ke la intelektuelo devas deklaras su por la equitato partiso, mem se omca judikesas da lu kom kunfuzita kun la naciono-partiso. Permisez ke, pri lo, me dicoz ke me ne savas ube Sro Romain Rolland cherpis ke me "abdiki" dum la 1914-milito, kontre ke, dum quar yari, me ne cessis proklamar publike ke la partiso di Francia es la partiso di la Yuro quan atakas la violento, exakte pro la sama inspireso qua igas me proklamar nun lo sama pri la partiso di Etiopia.

Kom fino pri Sro Romain Rolland, me dicoz ke me esas ankore persuadita ke, se lu esabus civitano di la regiono di Kabo di Bonespero o di Guatemala, lu forte-voce klamabus ke la partiso di Francia esas olta di equitato, adminime relate la atakinto; ke, se lu ne agis lo se, pro remarkinda refuzo di judicio lu egardis li kom egale kulpoza, lu agis lo time egardesar kom nacionalisto, e time dicar quale Barrés o Maurras. Kom la intelektuelo, ed egardante la mento-libereso prefere kam irgo cetera, me maxime desprizas ta indijo di kurajo.

La problemo Europeana esas eminente, mea-opinione, problemo etikala. La paco internaciona postulas la adhero, de la nazioni, a principio universalala Equitato -qua transcendas lia interesti partikulara, e di qua la konformagado esas apta jenar li ulakaze. Exakte quale la paco postulas lo pri la individui interne di omna Stato.

Qua predikas a la nazioni la respekto di tala principo? Ya ne la stati. Tro ofte on darfus dicar a li (kom exemplo: Britania) ke li predikas ta respekto ekkluzive kande lu koincidas kun lia interesti. La apostoli di ta principo posible esas la homi qui, esence, esas kapabla elevar su super la egoismo grupala, t.e. la spirito-homi, la filozofi, la intelektueli.

Ka li docas tale? Advere, me ne konstatas ke yes.

Uli ek li agnoskas ta etiko universalala; ma, pro partisaneso nova-tipa, li predikas lu nejuste: omnakaze sua nacionon li akuzas faliar pri lo, tre puke la adverson, mem se ica falias plu multe pri lo. La exempli ne esas necesa, kad ne?

Altri refuzas klare predikar ta universalajp. Lia-opinione, omna populo havas sua etiko specifika qua nek plu multe, nek min multe, valoras absolute kam olta di

lua vicini, ea a qua ici mustas probar adaptar su. Ca-ka-ze, on lektas, venante de li, deklari analoga ad ica:

La sincereso Germana esas partikulara. Lu esas quaze feudala. Lu konsistas ye ligeso da ca homo a ta homo, t.e. fideleso personala. Ta sincereso konsistas ye ne trahizar la amiko, la kamarado. Ma lu ne etiko-obligas a la enemiko. Lu desegardas la kontrati e la signaturi. Kande koncernesas amiko, la kontrato esas superflua. Kontrato omnakaze koaktas la kontratinto min kam agus lo la amikeso vivanta, la deziro reternar la estimo e la fido da la kamarado; poke-vorte, to quon vu nomizas (de la vido-punto: feudo) "la honoro". Kande koncernesas enemiko, la kontrato esas vana. Irge esas permisata kontre la enemiko. On signatis por ke lu desprenez. Quik kande on lo povas, on probas eskapar la obligesi quin lu diktis a la signatinto: on ruzas, on fraudetas. Lo ne esas peko kontre la honora. Lo esas preske devo. Tonni (Franci) nomizas la "nesincereso Germana". (Jules Romaine, Le Couple France-Allemagne, p.52).

Ni dicez to per altra termini: la sincereso Germana esas olta di la strada-banditi. Anke ici promisas ne trahizar sua kamaradi; anke li havas honor-kodexo: anke li desegardas la kontrato kun la enemiko. Ta sincereso ne esas min valoroza kam olta qua respektas la signaturi: lu esas algra; ni laborez por igar li interkomprenar...

Hine, altra homi refuzas predikar etiko fixa, qua transcendas la cirkonstanci -- pro ke li respektas nur lo "fluida", lo nesizebla, lo "eterne movanta".

Me dicis ke, per tala mori, la intelektueli deservas ya Europa; ke lia devo ya konsistas ye deklavar (nam li interkontaktas pri "kunlaborado spiritala" imperas a la Stati ke ici egardez, pri lia reciproka relati, adminime ta etikozeso esas, ja de nun, ed irge qualu esas, mem se lu esas amiko di lia naciono, la objekto di lia stigmatizo. La intelektueli qui parolas tale havas -- me ne dicabus to sis monati ante nun -- kom aprobantaro multa, Europani. E, nedubiteblo, la parto di Europa qua ne aprobus li esus la maxim granda. Ma per minoritati komencas la suceso di granda idei.

Kelko nun pri vua lasta questiono. Kad Europa facesos da la intelektueli, o ka lu naskos de ula necesaji ekonomikala? Kompeneble, me ne negos la grava transfor-

mi ekonomikala qui esās realigota da Europa, ante lua fa-
ceso. Me, me dicas ke ta transformi esos vere lua, esos
verē egardenda kom stabila, erste kande li ligacesos a
par-modifikeso di lua etiko-idei, di lua etiko-evalui.

Yen un exemplo pri lo. La ekonomikisti dicas ad
Europa ke, por existar, lu mustos chanjar sua koncepto
pri Moneto; komprenar ke ica havas kom garantianto, ne
ula quanto de metali en kesti depozita en keleri, ma la
disciplineso di la populi qui manuagas lu, la fido quan
eventigas, en la mondo, la chefi qui guvernac li. Ta chan-
jo di koncepto, qua fundamenton solida luq povas havar,
se ne chanjo pri la religio di la homi, qui must kredar,
ne plus la omnopovo da metalo, ma la omnopovo da faktori
etikala?

Ni remarkez, cetere, la formo vortala di ta impe-
ri: "Europa mustos renuncar...; lu mustos cesar kredar...
...; lu mustos komprenar..." Sempre rekursi a psiko-agi,
nule (ho Marx!) a pura agi materiala. Un ek nia specialis-
ti (Siorulo Kellersohn) skribis:

Edukar la spirito por ke lu recevez e fekundigez
la eventajo "dependo internaciona", yen la fundo
di la problemo ekonomikala.

Kad esas dicebla plu hete, ke la formaco di Europa
postulos la inkluzo di la nova realaji ekonomikala aden
kadri morala? Ed a qua resortisas la kreo di ta kadri,
se ne la intelektueli? Me ya savas quon devas agar la in-
tektueli. Me ya savas anke ke li ne agas lo. (*)

**

**

**

(*) En la sequanta numeri di PeK esos insertita la res-
pondi da Paul Claudel, ambasadisto di Francia; Georges
Duhamel, membro dil Académie française; Paul Langevin,
profesoro en la Collège de France; Lévy Bruhl, membro di
la Institut de France; Romain Rolland, skriptisto; Paul
Valéry, membro di la Académie française. - Red.

--o-o-o--

--o-o-o--

La fashismo repugnesas da la pacifismo, qua produk-
tesas da renunco di la lukto e da deskurajo avan la sa-
krifiko agenda. Unike la milito igas maxima la tenseso
di omna energi homala, e signizas kom "nobla" la populi
qui kurajas affrontar lo. (Mussolini, 1922).

S A V O N A R O L A
(1452 - 1498).

----- La monako (Savonarola) sempre plu multe dominacis la spirito di la plebeyaro. Lua populareso kreskis singladie. En la urbo Firenze, on konversis pri lu ekskluzive, pri lua viziono, pri lua anatemi, pri lua eloquenteso, pri lua santeso. Nam lu esis santo ! Omrakontis mirakli stranja, facita da lu, la asketalaji per qui lu mortifikas sua korpo. La imaginiveso di la plebeyaro -- ta plebeyaro qua sempre entuziasmas pri lo stranja e pri lo nekustumata -- augmentis til la dimensionigiganta -- la di alegorio mitologia la fiziologio di ta viro. Ol igis lu sua idolo.

Lorenzo de Medici ("la Jenerozo") no envidiis ta populareso. Lu tale konocis la frajileseso di la pasioni plebeyala, ke lu ne astonesis pro ke, pos lu, oli selektis kom adorato la persono maxim diferanta de la lua. Lu ne volis luktar, kontre ta oratoro fanatika, pri la simpatio da la Firenzani quin Savonarola prenabis de lu. Ne to esis ankore koncernata. Ma lu volis defensar sua verko, kontre la asalti da lua enemiko, sua verko da Humanisto, sua verko da politikisto. Lua-sente, por la impo... ka la plebeyaro amis ankore, o ne plus amis, lu ; ma lu volegis prezervar to quon lu kreabis dum sua vivo tota : la kulturo, por qua lu laborabis tante multe, e spensabis tante multe ; la paco en Italia, qua esabis, e qua esis sencese, la precipua suciego da lua agado diplomatiala.

La Kulturo ? Quon ol divenus se triumpho Savonarola ? Lorenzo divenis ke uladie la turbo, fanatigikiga, tranos la pikturi e la libri adsur la placi, por ibe brular li en granda festo-fairo. Brular verki artala. Brular libri... lo esas ya abominindajo quan nulo egalesas, e quan nulo povas justifikar. Brular lo kreita da la genio homala, irge quan esas la pretexto (mem invoke di etiko-sistemo kontestebila, e di profito publika mis-komprenata) -- ne existas krimino qua egalesas ica ; e la homo qua tale kriminas, decensas a la grado di la barbari maxima. Ka la santeso di la kulturo, quan on veneracis en la medi humanista lor la Renesanco, ne ekskluzis -- prefere kam irgon ek lo cetera -- omna formo di fanatik-

eso ? Ma ka la fanatiko Savonarola, qua "tenis" la plebeyaro — justa-dice — ekskluziva per ta perpetua incito a la violento, a la brutaleso, qua karakterizas la netoleremeso, hezitus agar la maxim shamiganta insultego a la spirito homala ?

Ma yen plu grava, mem : la *intelektueli (ankali!) kontaminesis. Ta atmosfero de devoco frenezioza, ta ululi e ta plori, ta interflogi, ta prizo perversa di la sufro, kontagiabis li, quaze se la maxim infra tendenci di la naturo homala esus rivivigebla en artisti, piktisti e poeti, qui tamen vidabis la mondo serena ek la idei klara ; la prediki di Savonarola atraktis cirkum lua katedro artisti, piktisti, savoji, eruditi, t.e. ta omna viri qui, en la hiero, celebris, ye rideto de lumozainteligenteso, la festo-dii di la deala Plato. Ta homi inklinis la kapo sub la burasko ek la prediki apokalipsala ; li mixis sua lakrimi ad plti di la turbo ; li tremis kun olu ; li agnoskis sua "peki", humiligite, terorigite da la voco pavoriganta di la monako. Mem Ficino, la interpretisto di la texti Platoala — Poliziano, la poeto di la graciai pagana — Botticelli, la piktisto di lo bela e di lo elegante voluptoza, assistadis la prediki da Fra Girolamo, kuntirita aden ta cirklo-danso sadista, en qua la extazo mistika kompromisesas kun la manifesti maxim suspektinda di la krueleso e di la sovajesos.

Nam Savonarola ne plus saciesis per predikar la penitenco, nek per exhortar ad olu : lu agas, lu organizas la expiaco. La homi qui ne volunte venas askolter lua prediki, trancesos da lu a lo per koakto ; e la personin quin la exhorto a la penitenco ne ja atingis, lu queros de che li.

Lu rekrutis la pueri. Lo esas maestro-stroko ! Nam tale lu disponas kunfederiti utilega, qui zelos servir la Sinioro, sam-entuziasmo kam li ludas. Ta bubu, qui kustumis tedar la voyo-pasanti, de nun molestos li pro motivo ...profesebla ! Ka pasos damo eleganta ? Ne dubitez ke elua robo quik esos desnetigita per fango, sputaji, kaval-eko. Hiere, on tirabus punise lia oreli pro ta prodo. Cadie, se borgezo audacas reprimandar li, li ululas, e la borgezon on jetas aden karcero, ube lu juntesos a la kompatinda civitani, kulpoza pro drinkir vino de Trebbiano en taverno, o pro distraktir su per kub-ludo, o pro flirtir kun adolecantino bela. Nam la desetikozeso, igge quan esas lua formo, esas exilita de Firenze, e la puerin la

monako komisis por obediigar sua dekreti. Quante entuziasmoze li exekutas ta tasko !

En tala estado, quon divenos la Kulturo ? Quon divenos Firenze ? Omna esforci por provizar olu ye la arto-verki maxim bela, ye la biblioteki maxim richa e maxim kompleta, igesos restitita. Lore, Lorenzo imaginas opozar a Savonarola adverso kapabla demonstrar la erori da Savonarola, la ecesi da ica, e retrudanta la urbo a plu exakta nociono pri la kozi. Fra Mariano de Genazzano, di qua la kordio esas profunde lezita pro perair sua populareso kom predikisto, aceptas la tasko quankonfidas a lu "La Jenerozo". Tasko tre bela : montrar ke la Evangelio, pro rekomendar la karitato, la dolceso, la indulgo, la tolero, kondamnis ta netransaktemeso fanatika di la Olda Testamento ; pruvar ke la Deo ek benigneso ne reklamacas la supreso di lo bela e di la joyo, ma ke lu volas, kontree, stimular oli por duktar la homi a la kompreno di la veraji spiritala...

Ma quale komprenigar to da homi qui mustas emocar violentoze, imaginar kataklismi o devasti ? Fra Mariano parolas en dezerto ; onu ne degnas askoltar lu ; Ma kande, en la sundio sequanta, Savonarola traktas la sama temo, ed igas olu la fundamento di marvelatra improvizo apokalipsala, en qua abundas ironio vulgara, extazo, impetuo, implori ed impreki, la furio da la turbo turnas su kontre la kompatinda Fra Mariano, qua mustas fugar e rapidege irar a Roma, sen decensar de sua kavalo pro hasto.

Savonarola savas ke lu povas audacar irgo, nun. Lu komencis de predikar la penitenco ; pose, lu precizigis sua akuzi, direktante oli a Lorenzo ; nun, lu donas formo tushebla a la armeo ek la anjeli exterminiva quan lu aludis dum tante multa tempo, sen nomar li : lu bezonas terorigilo terala, videbla, konocata, vicina. E, de lore, en lua prediki ecitoza, la Franci pleos la rolo di pavorigilo.

La Franci ? Le divenas tre grava. Lorenzo atencas lo predikata. Yen minaco nova, neprevidita. Quon signifikas la monako ? En la prediki sequanta, la danjero divenas plu preciza : Italia, pro lua nepieso, e Firenze, precipue pro esir febla til acceptir la paganismo e la tiraneso-rejimo, meritis kastigeso ; ta kastigeso eventos balde. La rejo di Francia invados Italia ; nulu savus klare ka lo eventos por devastar olu, punise di olua peki, o, kontree, por ridonacar ad olu la liberesorejimo quan olua

tirani raptis de olu ; nam la predicaĵi esas sempre envolvita en nebulo salutara.

Savonarola exajeris ya pri sua agado; oportas cesisigar lu. !

Ma quale ? La violento ne esas konsiderata : Lorenzo esas tale civilizita ke lu ne volas uzar moyeni brutala, quin Giovanni e Cosimo probable ne hezitabus uzar pro la danjero. Ma lu su senarmigis, pro troa kulturozeseso, pro troa revo, faktori qui impedis lu agar rapide e violentoze quale lo esabus necesa. Konjekteble, quante la enemiko desprizas lua febleso ! Precipue lua vertui e lua qualesi febligas lu. Anke lua stando. Kande lu tre bonstandis, lu replikis, frapo po frapo. (Le Volterrani lo savas ya !) Ma, de plura yari, la goto - tamorbo familiala, pro qua lua patrulo mortis tre yuna - komeneas destruktar anke lu. Extrema dolori stomakala su adjuntas a la goto, e li paralizas lua inicireso, lua volado.

Lu agis tarde. Kande lu agas, lo eventas en maniero tante nehabila ke ol astonas, che viro extreme inteligenta. Forsan lu anke paralizesas da sua maladeso, ma certe da skrupuli etikala (plu danjeroza !) qui quaze ligacas lua manui. Nun, ne plus esas posibla e chekar la populareso di Savonarola.

Kontratar kun la adverso ? Lo esus shaniganta, ma Lorenzo ne plus povas defensar sua fiereso kontre ta danjero kreskanta, Lu sendas ambasadisti a Savonarola, ma ica, koncioza pri la Verajo di qua lu igis su la apostolo, e quante plu ecitata da la volado a potenteso; tante plu Lorenzo abandonesas da olca, permanas ne transaktas sovaĵe ; nun, lu esas certa vinkor, nam lu helpesas ne nur da Deo, ma da la turbo -- e da la Franci.

Kompronisar ta nekorupteblo ? Pro ke onna honi es atraktebla per pekunio, forsan ica ne permanos indiferenta ?

Ula-matine, la kasisto di Lorenzo insinuas su aden la klostro San Marco -- ye la kloko kande la prioro Savonarola kustumas vakuigar la almono-kesto. Lu pozas pezoza sako de ormonetuni aden la kesto, pose celas su du pilas-tro, e vartas. Pazi rapide intersequanta, e sul-frapan-ta, divenas audebla ek la petro-plaki. La monako pasas, sen regardar oli, avan la statui pagana ek marmoro, qui produktas en lu rankoro e desprizo. Lu apertas la kesto, vidas la sako, desnotigas la ledra laco : enorna pekunio- quanto ! La Firenzani ne kustumas esar tale jeneroza !

Triumfo-rideto quaze lumizas lua vizajo osto-magra :man-
kis nur tala korupto-probo....

Lore, lu iras rapide vers la viro celata en la om-
bro, fingas ne vidir lu, haltigas fratulo qua pasas, do-
nas la sako a la reguliero astonata, dicas ad ica: "Dis-
tributez ico a la povri, quik !" iras a la kasisto, sur-
prizegata :

- Dicz a la homo qua delegis vu, ke la hundi di
Deo ne esas ti qui cesas aboyar e mortar kande on jetas
a li esto.

Pose, Savonarola departas, kun lua froko qua fluk-
tuas cirkum lua korpo magra, superba pro jus vinkir.

Ne esas posibla servir saminstante e Deo e Mammon.
Lorenzo reprezentas, pri Savonarola, la potenteso de pe-
kunio. Sur olca lu fondis sua tiraneso. Forsan la Domi-
nikano divinas, pro lua presavo vizionala, la danjero gran
esos --- pri la mondo --- la pekunio-dominaco ; kontre la
pekunio, mem plu kam kontre la kulturo paganoida, lu di-
rektas sua ataki. La nova direciono di la socio aparas
kohan lu, socio di qua la fundamento esas apetito a pekunio-
profito, qua efacas la vertui religiala e la vertui
heroidamala di la Mezepoko. Kande lu parolas pri tiraneso,
esas nekontestebla olca quan lu aludas : la tiraneso di
la pekunio qua dominacas la vivo korpala di la homi, in-
vadas lia omna pensi, blindigas lia koncienci.

Lu advokas la Franci aden Italia pro ke, afronte
di ta republiki borgezala, guvernata da financisti o da
fortuno-ameochefti, Francia permanas la naciono "cheva-
lierala, ankore tote impregnita ye la vertui mezepokala,
ne ja igita --- per la helpo da Deo ! la serfo di la om-
no-povo bankistala. Savonarola permanas homo di la mez
epoko, afronte di la Renesanco quan lu ne aceptas, e di
qua, forsan, lu ne komprenis la ideali. Lu esas homiguro
di la pasinto, kontre Lorenzo, homiguro di la prezento.
Ma ta prezento esas ja kaduka, e la pasinto kontenas la
semini di la futuro.

Du personegi tala qualan esis Lorenzo e Savonarola
la exkluzas reciproke, nam li reprezentas du mondi nekon-
cilibla. Lorenzo ne kreis la Renesanco, ma lu aceptis
olu, fasonesis da olu, portis ol a la kulmo di la perfek-
teso. Lu esas, di olu, la pinto maxim tenua, la abuto-pun-
to extrema. Ma ja finas la yarcento qua esis la tra yar-
cento ; e nova metamorfosi preparesas, che la yuna artis-
ti, che la yuna poeti. Anke la socio modifikesas, e la

strukturo monarkiala esas balde remplasonta ta formo di republiko liberala e kulturala quan deziris establisar definitive le Medici.

La yarcento e la Renesanco finas. Lore esas balde mortonta...

Marcel Brion (Francia)

(Ido da Marcel Pesch)

chevaliero. - En la Mez-epoko, la viro qua apartenis a la insticuro militala, di karaktero religiala e heroismala, establisis en la nobelaro feudala, e qua impozis a la personi quin on admisis aden lu la desegardo di la danjero, la loyaleso, la protekto di la febli, e la politeso a la dani.

* * *

La centesma sesiono dil Societo dil Nacioni

Ye la 26:esma di januaro 1938 eventis la centesma sesiono di la Societo dil Nacioni. On mustus exajerar, se on volus dicar ke la sesiono expresis ul optimismo o sentimento di stabileso. La suspekto quan la stati enemika dil S d N, Germania, Italia e Japonia kreis, kune kun la desfacilaji, qui en certena kazi montris su, semblas infektigir anke la ex-neutra stati, qui sempre funcionabis kon la "koncio" di la S d N. La mikra e senpova stati demandis kelkafoye fakte histerioze -- reformigo dil S d N dum ke Anglia e Francia, pro tre komprenebla motivi tre desfacile volas intelektar, ke tala reformigo esus bona jos nun. La konduto dil westa povi kontre ta problemo es ecelante referita en la chefa organo dil Franca socialdemokrati, qua skribas: "Anglia e Francia ne povas admisar nen la maxim minima chanjo di artiklo 16 en la konvenciono di la S D N, pro ke ta artiklo esas la angulo -- stono di ta kolektiva organizuro kontre irga atakero... Se la pakto... bezonas modifiko, lore on devas plufortigar ol, on adminime mustas mantenar olua existo en la nuna formo. Cetere to esas la opiniono dil Franca Gubernio.

Ye la kunveno dil 27:esma di januaro la Sueda delegito Sro Undén dicis: "La Sueda popolo fidus al SdN. Ol esas konvinkita, ke la SdN mantenos sua karaktero di

embracanta organizuro internaciona, en *quans framo singla stato qua es pronta donar vera ed efikiva susteno al komuna laboro, trovas plaso."

Sro Undén tamen ne celis la desilusioni qui kauzis en certena kazi pro la mis-suceso di la S d N. Esas nur loyala", il deklaris, "agnoskar ke la apliko dil stipuli dil S d N multafoye superiris la posibleso dil SdN e la forci esinte disponibla ye sua membri kolektiva ed individuala. La situeso qua talamaniere naskis koncerne la sancioni mustas tre profunde ristudiesar" . Ta ristudio aludita da Sro Undén anke eventis en la t.n. 28-persono-komitato, quans rezulto tamen dependas de la konduto di la westal povi kontre la generala problemo di revizo dil stipuli di la S d N.

Anke la reprezenteri di altra nazioni enuncis simila opiniononi ed esas remarkinda ke la Soviet-Uniono enuncis su tante loyale koncerne la manteno dil S d N kom sola garantio kontre segunvola e ne-punisita ataki dil fashista stati. !!

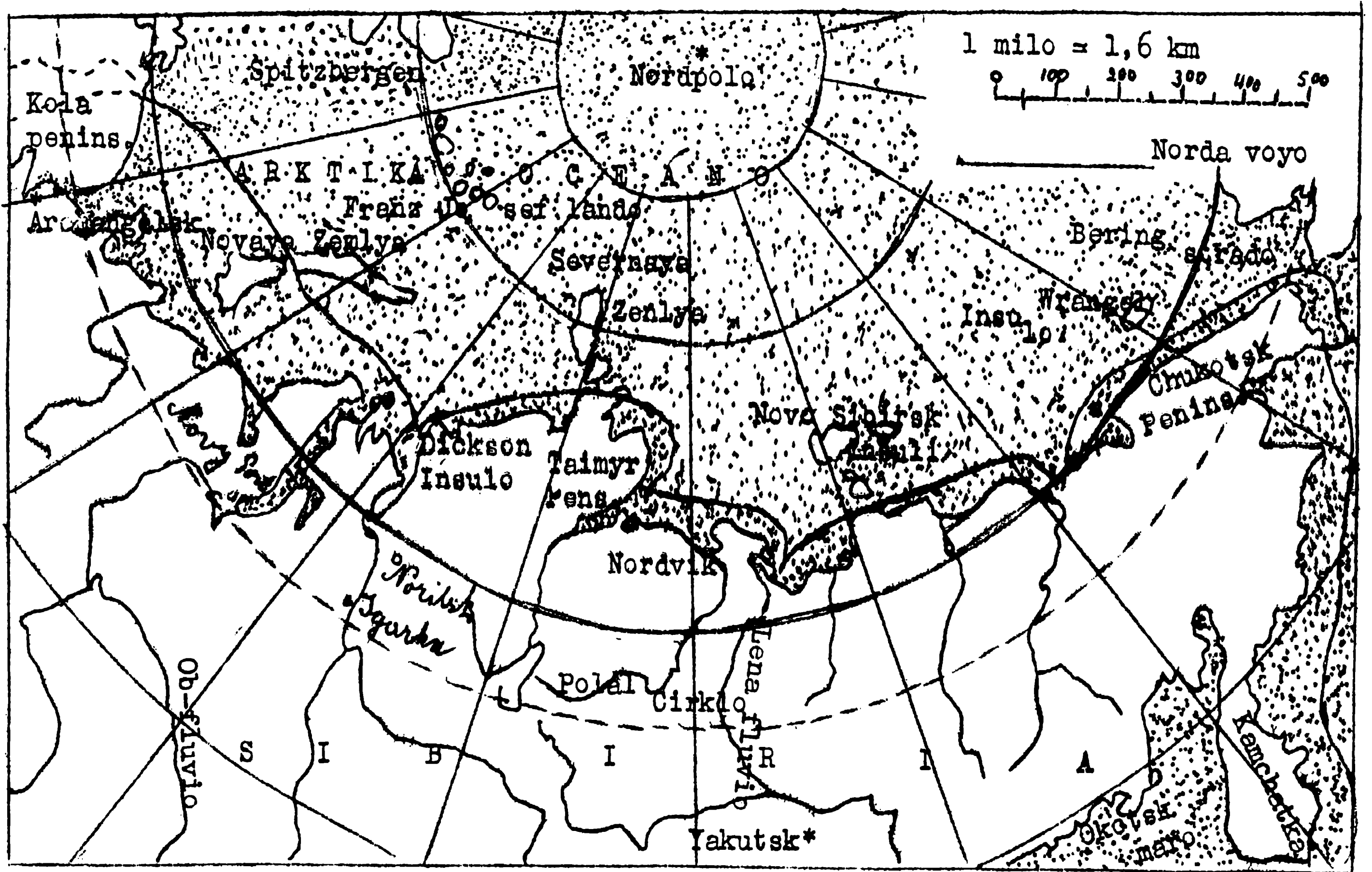
Franco konstitucas guvernerio

Depos kelka tempo ni audis ke la "generalisimo " Franco nun intencis formacar efikiva guvernerio en la nacionala Hispania e la Franca irona jurnalo "Le Canard Enchaîné" informis, ke la ministri en ta guvernerio esos le sequanta:

La nacionala defenso: Benito Mussolini, la ministro por la submara navaro: nekonocata, ministro por la kolonii: Muhammed ben Muhammed, ministro por exterlandana aferi: Benito Mussolini, ministro por yuro: mayoro Troncoso.

Intertempe la informi dil "Canard Enchaîné" ne semblas esar tote justa, nam la guvernerio dil rebeli Hispana havas la sequanta kompozio: Exterlando: Generalo komto de Jordana. Milito: Generalo Orgaz. Aviaco: Generalo Kindelan. Yuro: Komto Rodezno. La dekreto signatita da generalisimo Franco ipsa, en qua lu prezentas la listo dil ministri montras, ke Franco ipse asumas la chef-eso pri la tota stato, chefo dil tota armeo e chefo dil konsilistaro. Do il havas pasable multa ofici samtempe.

* * *

La posedaji dil Soviet-Uniono en la Artiko

STRATEGIO EN LA NORDA GLACIALA MARO

La Nord-Esta Pasajo havos granda signifiko en kazo di milito.

La problemo dil esploro dil teritorii e regionj en la Norda Glaciale Maro depos multa tempo okupis la sciencistojn e la interesitojn dil tota mondo e speciale dum la lasta jaro la problemo divenis tre aktuala, kande la Rusoj eksendis la granda ekspediciono al la Nordpolo, e nun la falo de la Papanin-grupo, kiu sur placo glaciale lenceduktesas kun la flotanta glacio vers la sudo, estas la dila konverso en omnia mondo-jurnaloj.

En la Amerikana fakala revuo "Foreign Affairs (New York) Ĉeĥoslovaka skriptisto H.P. Smolka publikigis studion pri la esploro dil norda lito de la Glaciale Maro en Siberio de la Rusoj. Jen la artikolo en kurtigita formo:

Smolka komence montras ke la Rusoj nun sukcesis vinkar la problemo de la sempre glacio-libera lito de en la nordo de Siberio por la esploro dil teritorii en tiu regiono. La ministro pri omnia tiu nove gajnita posibleroj de ekiro al Atlantiko nun pozis aden la manojn de speciale institucita oficejo, nomizita GlavSevMorPut.

* * *

Glavnoje Upravlenije Severnovo Morskovo Putji - Centrala ministrejo dil Norda Voyo en la Glaciale Maro - nun organizas kom ne-dependanta oficejo gvernala sub la gvido de Prof. Otto Schmidt e kontrolita dal konsilistaro dil populal komisarioj. La institucio havas la ekskluziva juron disponar omnia teritorii Sovietala kiuj estas situita super la 62:esma latitudo - teritorii je 10 milionoj de kvadratkilometroj. Omnia en tiu regiono administras de GlavSevMorPutji la trafiko sur la maro, sur la lito, en l'aero, la industrio, la konstruktigo de urboj, la kultivo de la animaloj, la radio-emisioj e la meteorologio, la edukado skolala de la libe habitanta homoj, la scienca esploro dil tero, la florado e la mondo dil animaloj. La vivo populal studias en du universitataj institucioj en Leningrad - la institu-

curo por la Populi dil Nordo e la "Arktika Instituto".

Kompleta armeo invadal esas ye la dispono di GlavSev MorPutji qua konsistas ek 40 000 homuli ed homini. La Rusi volunte nomizas ta entraprezo la sociala similajo a la Ostinda Kompanio, e sendubite ol anke povas nomizesar - tam egarde la extenso kam egarde la atingita rezultaji kom la maxim granda pionir-organizuro sistemoza di nia tempo. Ed ol certe kontributos ke la richa natur-donacaji di Sibiria esos acesebla e povas explotesar, quo esas de maxim alta signifikio por la Soviet-Uniono ante omno, ma anke por la tota mondo cetera.

La militara signifikio di ta gigantala entraprezo aktuale atraktas plu granda atencemeso kam la signifikio ekonomikala.

Ni supozez -- quo certe ne esas ne-imaginebla -- ke la Soviet-Uniono havos milito ambe kun Germania e Japonia. Nemediate pos la deklaro dil milito la Germani probos ekutar blokusado di Leningrad e la Japoniani probos blokusar Vladivostok. Segun to quo eventis dum la lasta tempo en la Mediteraneo, on ne plus povas konsiderar la porulo di la rivi dil Mediteraneo kom sekura ekiro a la Atlantiko. Omna kunlaboro dil Rusa navaro en la Europana mari ed en la mari dil Fora Esto tale esus neposibla, ed on anke ne povus importacar vari e materialo militala de la altra granda landi industrialas. La fronti en la Esto ed en la Westo -- qui distancas ye 6700 km -- nur povus permanar en konekto kun unaltri per un sola fervoyo, qua ja nun, dum tempi pacala, esas superkargata e quan la Japoniana aviacili en tempo di milito tre facile povus destruktar ye plu kam un punto.

La Soviet-Uniono talamaniere esus blokusota tam en la Esto kam en la Westo e Sudo. Do nur en la Nordo la Soviet-Uniono havus libera, da omna enemiki neatingebla litoro. Ta litoro esas bariita per glacio dum la tota yaro ecepte tri monati, dum qui esas posibla navigar e ta faktoros esas de granda signifikio por la Soviet-Uniono. Unesme milita navi povas sendesar de la mari Europala ad la mari en la Fora Esto e kontree. Pluse la produkti dil alte developita industrio en la Europala parto di la Soviet-Uniono povas kambiesar kontre la cereali di Sibiria. Triesma la importaco de vari povas durar mediacie ta portui de Kanada, Amerika e la Suda Amerika.

Pluse la eskadri di aviacili povas flugar de la fabrikerii aviacala en la regiono de Moskow a la Fora Esto super la stacioni en Sibiria e la Glaciala Maro. Ta direci-

oni ne nur esas plu kurta kam la direciono qua iras alonge la trans-Sibira fervoyo, ma ol ultre omno anke es protekta -ta kontre la ataki dil enemiko. La questiono kad on anke povas navigar sub la maro per navi submarala kando ol esas konjelita, ankore ne esis esplorita oficale da la Soviet - Uniono, ma jus nun la Rusi semblas donar granda atenco a ta problemo, qua unesmafoye esis vekigita da Sro H. Wilkins.

Me recente havis la posibleso vizitar un de la nova chefa loki en la Nordo di Sibiria. Me vidis Murmansk, ube nun konstruktetas granda loki e navo-konstrukteyi e me esas absolute konvinkita, ke ta portuo pos kurtatempo esos un de la maxim importozas basi por la Sovietala navaro en la Europana mari. La portuo de Murmansk anke esas libera de glacio dum la tota yaro danke la Golf-fluo, dum ke Leningrad esas bariita per glacio dum 3 monati dil yaro, e tamen Murmansk esas ankore plu norde kam la polal cirklo. De la suda pinto di la peninsulo Kola omna navi povas atingar la Atlantiko sen bezonar navigar tra la defacila e longa -di dil Finlandana maro, la Kiel-kanalo, la Öresund o la Angla kanalo. Dum la somero on povas de Murmansk atingar la Pacifiko sur voyo qua esas nur duime tan longa kam la voyo tra la Panama-kanalo o la Reda Maro. La komunikilo inter Leningrad e Murmansk esas la recente parkonstruktigita kanalo "Esta Maro - Blanka Maro". Murmansk havas karbono por la navi e la fervoyi qui iras a Leningrad. La karbono venas de Spitzbergen, ube la Soviet-Uniono segun konvenciono kun la guvernierio di Norvegia explotas kelka mini karbonala.

Me anke vizitis dum ta tempo la urbo Igarka ye la infra Jenisej, urbo quans populizo diferas de 14 a 20 000 personi segun la sezoni. Igarka posedas portuo sempre libera de glacio, ol havas mekanizita mashini por kargar la navi, ol havas stacioni elektrala, teatri, maladeyi e skoli. Situita 4000 km de la rivo e cirkume 180 km norde dil cirklo polala, Igarka esas la chefa loko por la exportaco di la Sibira ligno-industrio. La ligno per navi transportetas adibe dum la somero, ibe ol esas segita dum la vintro e for-transportita, maxim multe de Angla navi, dum la monati agosto e septembro dil yaro sequanta. Dum milite on povas aplikar la portuo di Igarka por transkargigo di navi venanta de Archangelsko Murmansk a la riviera de Central-Sibiria dum la monati julio ed agosto. Talamaniere la regiono inter Novosibirsk ed Irkutsk povus ordenar la provizo per vari. La sama skopo havas Novyj Port por la distrikto di Ob.

Me anke vidis la Dickson-insuli extere dil ekfluo dil riviero Jenisej, la regiono dil karbon-mini e la koncata oleo-centro en Nordvik. La Dickson-insulo havas la maxim importanta radio-emisilo di la glaciala maro, la centro en tota reto di emisili Sovietala. De ibe on povas per kurta ondi atingar omna plu granda urbi inter Moskow e Vladivostok. Sur la una dil Dickson-insuli on jus esas okupata per konstruktar granda edifici por la stokigo di karbono e nutrivi por la glacio-rupteri e la navaro komercala. La Matojkinkanalo esas una de la tri stradi marala, qui esas la voyo di omna navi qui iras ad o venas de la mari Europala ed ol anke esas la bazo por la glacio-rupteri, qui akompanas omna navi ekiranta o venanta qui mustas pasarta danjeroza regioni marala.

La regiono di Dudinka-Norilsk esas de granda signifikio, nam ta montaro kontenas multa karbono, kupro e nikelo e fero. La nikelo esas speciale bezonata, nam ta metalo esas la sola en la Soviet-Uniono, quan trovesas en nur mikra quantesi. Situita precize en la mezo dil nordala voyo en la glaciala maro, la karbono de Norilsk havas granda signifikio por la permano dil extreme vivaca navigado sur la strado marala e por la navigado sur la Jenisej. Fine on anke trovas richa oleo-fonti, qui posibligas al granda navi, qui havas Diesel-motori, e por la aeroplani plenigar de nove lia tanki. Lasta yare on sendis a Norilsk mashini e personalo, qua devas organizar la exploto dil oleo-fonti en ta regiono.

Mea vojajo per aeroplano donis a me la posibleso studiar granda parto di la voyi aerala en Sibiria ed anke la organizo dil aerodromi e la personalaro sur cli. La piloti infirmesas en maniero tre specala ed omno esas adaptita al partikulara kondicioni dil naturo, tale ke la eskadri aviacala ibe esas tre valoroza armo en kazo di milito, nam on ne povas instruktar omna aviaceri en la sama maniero. Omna aeroplani qui aplikesas en la alta nordo portas tam pontoni kam anke ski-ili. Omna aerodromi esas situita sive ye la rivi dil rivieri e dil mari, sive sur lagi, nam ne esas posibla aranjar aerodromi nur por la somero. Dum la vintro la aeroplani tervenias sur la glacio.

La flugo dil aeroplano "Ant-25" dum la somero 1936 montris, ke tre bone esas posibla exekutar flugi sen interveni super la glaciala maro, de Moskow al Fora Esto super la lando Franz Josef, super Nordvik e Jakutsk. La aeroplano esis direktita dal piloto Tjakalov, la sama piloto qua guidis la unesma flugo a California. La aeroplano di

Tjakalov ter-venis sur la riviero Amir 56 hori e 21 minuti pos la parto de Moskow. La plu tarda flugi super la nord-polo montris, ke la mashini havas aktiveso-radio de preske 12 000 km - pruvo ke la aserto da Tjakalov, ke il povabus nemediate durar a Tokio direte, - esas justa. Existas tre multa aerodromi alonge la litoro ed en la interna parto di Nord-Sibiria, qui omni posedas radio-stacioni e meteorologia observeyi e kelki mem posedas reparuro-possiblesi. Altra flugi alonge la rivi di California e super la strado de Bering, sequante la direciono dil norda voyo tra la Glaciala Maro pruvis, ke esas posibla flugar aeroplanikomprita en USA a la teritorii en la Fora Esto. Anke hike la voyo esas sekurigita kontre ataki dil enemiko.

Speciale importoza por la Soviet-Uniono esas, ke olta povas komprar dum milito omna bezonaji de USA e transportar oli sur navi, qui sequas la rivi en Norda Amerika, pasas la strado de Bering e lore iras vers la ekfluo di la fluvio Lena. Anke se la lego pri neutraleso en USA esos aplikita, la Rusa navi povus komprar la vari en la portui dil westa Amerika e lore irar norde (mem interne dil 3-milo-limite) e lore tra la Beringstrado sen por instanto risikar atako da enemikala navi. La Beringstrado e la cirkondanta teritorii e regioni povas tre facile kontrolesar da mikra, bone armizita navaro. La navigado sur la altra latero di ta sundo esas tote dependanta de la helpo e la raportu pri la veterala kondicioni, quin la Sovietala emisili volas donar. Aviacili eksendesas por indikar al pasanta navi la navigebla stradi e la glacio-rupteri apertigas omna ta regioni, qui ankore esas bariita da la glacio. Enemikala navi nul-tempe sucesos pasar ta regioni sen la helpo dil Rusi.

Tamen la konquero dil Nordo ne povas rekompensar la Rusi por la desagreabla trakto dal naturo pri la situeso geografiala. La stradi marala esas navigebla nur dum tri e duima monati dum la tota yaro ed anke en ta tempo la navigado ibe esas tre chera e kauzas multa peno. Ma sub la mencionita kondicioni ta stradi adminime solvas la maxim grava problemo di Rusi, nome la nedependendo de blokusadi enemikala. E del vido-punto dil plurichigo dil naciono per la kultivigo dil Alta Nordo on ne povas konsiderar la strategiala avantajaji kom tro chere pagita.

(Ido da Hellmut Röhmisch)

Militala indoxo. En publikiguro la sociologia de-
partamento dil Harvard - Universitato en USA konstatas, ke
la 20:esma yarcento esis la maxim sangoza epoko dil homala
historio. La milita indexo por la 29:esma yarcento esas
multe plu granda kam ta di omna antea yarcenti kune tale ke
la chanci mortar pacoze en sua lito esis 6500 foyi plu gran-
da por la homi en la 13:esma yarcento kam por lia decen-
danti en la 20:esma yarcento.

Rekompensado por domajo Angla kavalkisto dum exercio
militala falis de sua kavalo e vundesis ye la kapo. Pos ku-
rasesir il komencis subite skribar omna posibla artikli e
noveli, per qua laboro il nun ganas tante multe, ke il de-
misionis de la servo militala ed il mem ne povas satisfacar
omna demandi pri skripo di rakonti.

"Revoluciono". En Stellawood en Suda Afrika on nun
mustis interdiktar la aperto dil fenestri en la komunala
skoli. La kauzo esis ke la simi dum la pauzi saltis tra la
fenestri aden la klasi e furtis la dejuno dil skolani. Nun
la simi tante laute protestas kontre ta ago, ke on kelka-
tempe ne povas komprenar mem singla vorto en la klasi.

Stranja voyo. En Anglia vairo probis pasar la stradi
plu rapide kam omna altra homi e pro ke la trafiko dil pa-
santi esis tante densa, il acensis ligna konstruktajo alon-
ge la strado sen savar quon ol esis e subite il desaparitis.
Lu falis tra aperturo por la post-saki dil ibeapostal dis-
trikto e facis vojajo de 3 km kune kun multa postsaki sur
la kuranta rubando a la proxima chefa post-staciono.

Eroro matematikala. La Uruguay-ana matematikisto Ba-
ttisti venis a la kasino en Biaritz por ruinar la ludo-
banke segun sistemo quan il parkalkulabis e quan il konsi-
deris kom absolute nefaliebla. Pos ke il perdabis 8 milioni
franki il cesis la experimento, kredante evurir.

Propago-sistemo nova. Depos kelka tempo la posedero
di granda restorerio en New York haveskis la ideo skribar
la disho-listo singla dio sur la tekto di sua domo por li-
teri de 5 metri, tale ke omna employiti en la kontori dil
altega domi singla dio povez vidar la disho-listo e depos
ta tempo la restorerio sempre esas superplenigita da gastis.

Konkursanto. Por recevar la unesma plaso en la registro telefonala di New York, la Hudson-Acion-Societo lasis chanjar sua nomo aden AAAAA-societo. Ma lasta-yare li tamen esis pozita sur la duesma plaso, nam Chiniana albergo-posedero recevis la unesma plaso. Lua nomo tote simple esis A e do mustis recevar la unesma plaso.

Domajo komercala. La fakiri en frontiera urbo en India demandis de la autoritati Angla la forsendo di novveninta fakiro, pro ke lu kauzis granda diminuto dil revenui por la fakiri lokala. Il ne nur povis irar per la nuda pedi sur inkandecanta karboni, ma il mem manjis li en mikra peci.

Reteno dil imposto. En la urbo Werschetz en la Banato on volis demandar la pago di retenita imposto de Franz Seemayer. Til nun to ne esis posibla pro ke trovesas en la sama urbo 178 homi kun la nomo Franz Seemayer. On ja probis ye 61 homi havanta ta nomo sen trovar la justo.

Augmentanta konsumo di papero. La reprezenteri dil eklezio en la urbo Cincinatti en USA rezolvis adjuntar al deala pregi, qui esis skribita en la yare 1860, du plusa versi, qui koncernas la voyaji dil homi per aeroplani e per automobili.

Kurta diskursi. Okazione di dineo donita dai klubo dil jurnalisti en Philadelphia en USA la prezidero dil klubo salutis la gastu bonvenanta e dicis tre kurte, "Estimata Sioro, voluntez manjar". Pos la dineo la maxim evoza gasto expresis la danko di omni per la vorti: "Estimata Siori".

En nuna Germania. "Mea porki ne bone prosperas," dicis rurano a sua vicino. "Malgre ke me donas a li la maxim bona nutrivi trovebla, me mustas pozar du porki ad unaltri por ke li havez un ombro."

"To esas nulo", la altro respondis. "Mea porki ja depos longe kurabis tra la fendeti dil stablo se me ne bindigabus lia kaudi aden dika nodi."

Kapitalismo. En diversa jurnali amerikana on kalkulis quante kustis al militanta stati dum la mondo - milito la mortigo di un singla soldato. La rezulta sumo esis 25000 dolari por singla soldato mortigita dum la mondo - milito. La sumo recevesis per dividigo dil sumo de mortiginti per la sumo dil totala kusti dil milito.

Justa respondo. La Austriana Barono Mettemichuldie vehis en sua fiakro en la cirkondajo di un de sua kasteli, kande il renkontris garsono, qua duktis bovyuno tre obstinema. La garsono spektis rekte aden la vizajo dil barono sen salutar lu. La barono lasis haltigar la fiakro e questionis la garsono: "Pro quo tu ne salutas me ? ka tu ne savas, quan me esas ?" "Ho certe", la garsono respondis, "ma me mustas haltar la bovyuno. Se vi volus haltar la bovyuno por instanto me volunte deprenos mea kasketo. Metternich duris la voyo sen dicar ulo plusa."

Krizo ekonomikala. En la Braziliana kirkó on multe pregis al cielo pro plu mala rekolto di kafeo por la proxima yaro, pro ke altrakaze la prodeeri dil kafeo -plantaji ne ganus suficanta pekunio. En la portuo-urbi, ube on jetis tota navo-kargi de kafeo aden la maro, la povra stacis ye la kayi e pugnigis la manui.

Nigra futuro. La Angla mondo komercala dum la lasta tempo emociis per la decido dil "Unienita Asekur-Asocii", organizuro konsistanta ek la 300 dil maxim importanta asekur-societi dil mondo, qua dicas, ke de nun nula asekuro povas facesar kontre risiko di milito.

"Civilizeso" En la Franca vilajo Valdor (Auvergne) la komunala administraro mustis erektar omnaloke avisi kun la texto: "Esas interdiktita pafar per fæchi ed arko kontre automobili e motorbicikli, jetar klovi e fragmentita kozi sur la voyo od jetar kunikli od altra neapta kozi kontre pasanta vehili".

Benediko dil kulturo. En la vilajo Saint Hilaire - sur Helpe - ye la frontiero Franca-Belga, la elekro esas tante chipa, ke singla domo en la vilajo esas provizita per omna moderna aparati elektrala.

Modernigo. En mikra urbo en Saxonia - Germania - automato pozesis sur la komunala sepulteyo. Se en jetas 15 Pfennig aden la automato on recevas varso-krucho ek ol e kande on retropezas la varso-krucho, on retrorecevas 10 Pf.

AVIZO: La adreso dil kunredaktero di "Por e Kontre" esas
MARCEL PESCH
38 Boulevard Lefebvre - Paris 15 - Francia

I. Blas de Santiliana, mea patrulo, pos esir dum multa tempo soldato en la armej di la monarkio Hispana, retretis aden la urbo ube lu naskis. Ibe, lu su mariajis kun mikra-borgezino qua ne plus esis tre yuna, e me naskis dek monati pos lia mariajo. Pose, li iris rezidar en urbo Oviedo, ube li koaktesis engajar su kom servisti. Moa patrino divenis chambristino, e mea patrulo, kavalkisto. Pro ke, kom havajo, li disponis nur sua salario-quantu, me ya esabus pasable ne-dukita, se ne vivabus, en nia urbo, mea onklulo, kanoniko. Lua nomo esis Jil Perez. Lu esis la seniora frato di mea patrino, o mea bapto-patro. Imaginez kurta viro, long ye tri pedi e duimo, extraordinare repleta, kun kapo profunde inter la shultri; talan esis mea onklo. Pri lo cetera: lu esis Ekleziano qua suciis ekkluzive pri vivar agreable, t.e. repastar bone od abunde; lua prebendo, qua ne esis poka, furnisis a lu la moyeni necesa por lo.

Lu prenis me che lu dum mea periodo di puereso, ed asumis la tasko edukar me. Me esis, segun la judiko, tale vivema ed alerta, ke lu rezolvis kultivar mea spirito. Lu kompris por me alfabeto-libro, ed ontraprezis docar a me la lekto lo ne esis min utila a lu kam a me; nam, instruktante me pri la literi, lu rikustumis lektar -- ago quan lu sempre tre omisis -- e, per multe zelar pri lo, lu sukcesis lektar senhezito sua breviaros, or, ton lu nulepoke povabis antee. Lu ya volabus docar a me la lingue Latina. Lu tale sparabus pekunio; ma ve i kompatinda Jil Perez! Di ta linguo lu nulepoke konocis mem nur la elementi. Forsan (me ne asertas to kom nedubitebla) lu esis la kanoniko maxim nul-savoza ek lua kolegaro. Me audis dicar ke lu ne obtenis sua benefico per sua eruditeso, ma unike per la gratitudo da kelka regulierini di qui lu esabis la komisionero diskreja, e qui povis grantigar a lu la titulo sacerdoto sen subisar examino.

Lu do koaktesis igar me sub la autoritato di maestro: lu sendis me che doktoro Godinez, qua reputesis kom la maxim habila pedanto di urbo Oviedo. Me tale bone profitis lua lecioni, ke pos kin o sis yari me komprenis kelke la autori Greka, e pasable bona la poeti Latina. Me sorgoze lernis

logiko, qua kustumigis me pri rezonar multe. Me tante prizis la disputi (por demonstrar mea habilesco logikala) ke me haltigis la voyo-pasanti, sive me konocis li, sive no, por propozar a li temi di argumento. Eventis plurafeye ke me turnis me tale ad iracemi qui tre volunte replikis. Cakaze, quala spektaklo di disputado ! Quala gesti ! Quala grimasi ! Quala tordita posturi ! Nia okuli esis plena ye furoro, e nia boki ye spumo. Advere, la spektanti justifikesis qualifikar ni demonozi, plujustadice kam filozofi.

Tamen, per tale agar, me divenis reputata kom savozo. Mea onklo ravisesis de lo, pro ke lu reflektis ke balde me cesos entratenesar da lu.

--He ! Jil Blas ! (lu dicis a me, en ula dio). Tu ne plus esas puero ; tu ya evas dekesepe yari, e tu divenis adolecanto habila. Oportas avancar en la mondo per plusa studio ; me opinionas ke tu mustas frequentar lakursi di la Universitato dil urbo Salamanca pro ke tu havas spirito bone fasonita, tu ne falios deskovrar bona ofico. Por tua voyajo, me donacos a tu kelka *dukati⁽¹⁾ e mea mulo qua ya valoras dek o dek-e-du *pistuli⁽¹⁾ ; tu vendos lu en Salamanca, e tu aplikos la pekunio ad entratenar tu til kande tu esos oficoza.

Lu ne povis propozir ulo plu agreabla a me, nam me konsumesis pro la deziro voyajar tra la lando. Tamen, me tale dominacis mea joyo, ke me sukcesis celar ol ; e kande arivis la instanto di la parto, me — semblanta dolorar pri livar onklo quan me devis extreme gratitudar — tale emocigis ta simpla, ke lu donacis a me plu multa pekunio kam lu donacabus a me se lu povabus lektir en la fundo di mea kordio. Ante mea parto, me iris kisar mea patrino e mea patrulo, qui ne esis avara pri remonstri. Li exhortis me pregor Deo por mea onkla, vivor kom honesto, ne entreprezor aferi mala, e, precipue, ne furtor. Pos ke li tale adparolis me dum multa tempo, li donacis a me lia benediko, t.e. la unika havajo quan me expektas de li. Quik, me sideskis sur mea mulo ed ekiris la urbo.

II. — Yen do ke me esas exter Oviedo, sur la voyo qua duktas ad urbo Penafior, sola en la ruro, mastro di mea agi, di mala mulo, e di quaradek prizinda dukadi, plus kelka *reuli⁽¹⁾ quin me furtabis de mea honorizata onklo. To quon me hastis agar, esis lasar mea mulo avancar olua-pleze, t.e. per mikra pazi. Me pozis sur lua kolo la guido-ri-

(1) Dukadi, pistuli, reuli moneto-peci, monet-uni.—Red.

mona libera, e, cherpinte de mea posho mea dukadi, mo komencis kontar e rikontar li en mea chapolo. Nulinstante me vidabis tante multa pekunio! Me ne povis divenar fatigita de rogardar olu e de manuagar olu. Mo esis kontanta lu forsan duadekosma-foye kande, subite, mea mulo, elevanta sua kapo o sua oroli, haltis. Me judikis ke ulu pavoriggas lu; mo regardis quon osas la obstaklo: me videskis, sur la sulo, chapolo, sur qua esis pozita rozario ek grosa grani, e saminstante me audis voco lamentoza qua pronuncis ica vorti:

- Siniro pasanta, kompatez — kom favoro ! — soldato kripla; jetez (me-pregas vu pri lo) kelka monotuni en ta chapolo; vu rocevos komponsaĵo pri lo en la mondo postmorta.

Mo quik regardis a la latero de ube venis la voco; me vidis ye la podo di busĥo distanta de me per duadek o triadek pazi, soldataĉo qua, sur du bastoni pozita kruce, apogis la pafotubo di oskopeto qua aspektis kom plu longa kam piquo, o per qua lu vizis me. Ye ta spektaklo, qua igis me tremar pri la havajo di la Eklezio, me haltis un-stroko; me enposhigis rapido moa dukadi, cherpis kelka reuli, ed, irinte proxim la chapelo pozita por recevar la almono-pekunio de la Kristani pavarozas, me jetis li on olu unope, por ke la soldato konstataz ke me kondutas nobele. Lu satisfacesis da mea jenerozeso, e benedikis me tam multafoye kam me pedofrapis la flanko di mea mulo por foreskar de ilu maxim balde; ma la mala bestio, deceptanta me nepacienta, ne avancis plu rapide. Kustumante, de multa yari, kavalkesar da mea onklo, ol ne plus savis galopar.

De ta aventuro, me ne auguris granda fortune pri la futuro di mea vojajo. Me konciis ke me distas de Salamanca ankore per multo, e ke forsan me esos koram konjunturi mem plu mala. Me judikis ke moa onklo esis tre neprudenta ne akompanigis me da mulduktisto. Ton lu ya devabus eggar; ma lu kalkulabis ke, se lu donacos a me sua mulo, mea vojajo esos min chera, e lu ogardabis to plu multe kam la danjeri renkontrebla sur la voyi. Por kompensar lua kulpo, me rezolvis ke, se me atingos fortune Penafior, me vendos ibe mea mulo e rekursos a mulduktisto por irar til la urbo Astorga, de ube me departos por Salamanca sama-vehe. Quankam me nulepoke ekirabis de Oviedo, me tamen ne ignoris la nomo di la urbi quin me mistis trairar; me quorabis informeso pri lo ante mea parto.

Me atingis fortune Penafior: me haltis avan la pordo di albergo qua aspektis pasable bona. Me apene decen-

sabis de mea bestio, e yen ke adkuris a me la albergo-mastro. Lu aceptis me tre polite. Mom, lu ipsa desligis mian valizo, kargis ol sur sua shultri, e duktis me a chambro, dum ke un ek lua servisti duktis mea mulo al akavalo-stablo. Ta albergo-mastro, la maxima babilero ek la provinco Asturia, e tam pronta naracar sen neceso pri sua aferi privata kam kurioza saveskar pri olti di la kunhomi, informis me ke lua nomo esas Andreas Corcuelo; ke lu servis dum multa tempo on la armei di la reĝo kom serĝento, e ke, de dek-e-kin monati lu livis ta ofico por mariaĵar su kun muliero ek la urbo Castropol, elqua — quankam pasable sunbrulita — esis ankore bela e — sukcesis atraktar la klienti. Lu dicis anke quanto infinita de kozi, quin me ya volunte ne audabus. Pos ta konfidenco, lu — judikante havar la yuro, nun, postular de me irgo — questionis me: do ube me venis, adube me iris, quan me esis. A to me mustis responder puntope, pro ke lu akompanis per profunda reverenco omna ek sua questioni, pregante me tante respektoze ke me pardonez lua kuriozeso, ke me ne povis rezistar satisfacor lu. Lu implikis me en longa konverso kun lu, ed eventigas ke me aludas mea intenco e mea motivi pri vendar mea mulo ed engajar mulduktisto. Ton lu tre aprobis, nekonzize: nam lu deskriptis a me omna acidenti regretinda qui esas virtuala sur la voyo. Mem, lu raportis a me pri plura naraci malauguroza da voyajeri. Me pensis ke lu ne finos. Tamen lu finis, dicante ke, se me volas vendar mea mulo, lu konocas kavalkomercisto honesta, qua konjekteble kompros olu. Me respondis ke lu donos a me plezuro se la querigos ta komercisto: lu agis lo ipse, quik, zeloze.

Lu balde retrovenis, akompanata da la viro koncer-nata, quan lu introduktis a me, e di qua lu tre laudis la honestegeso. Ni tri eniris la korto, adube en duktis mea mulo. On igis olu pasar e ripasar avan la kavalkomercisto, qua komencis esplorar olu de la pedi til la kapo. Lu ne faliis dicar multo mala pri olu. Me agnoskas ke onu ne povis dicar multo bona, cakaze; ma, mem se koncernebus la mulo di la papo, lu trovabus motivo di minvalorigo! Do, lu asertis ke el havas omna defekti imaginebla; e, por persuadar me plu komplete pri lo, lu testo-prenis la albergo-mastro qua, suspekteble, havis sua motivi por asentiar.

— Nu (dicis a me, kolde, la kavalkomercisto), quanton vu pretendas vendar ta bestiacho?

(duro en nr. 2)

Tribuno dil lekteri

En singla numero di Pek adjuntasas TRIBUNO DIL LEKTERI, en qua singla lektero darfas defensar tezi, atakar olti di altra Idisti, pri IRGA temi, ecepte linguala. La teksti sendita insertesos vortope, kun la nomo e la adreso di la auro.

Ni invitas singlu partoprenar en ca TRIBUNO DIL LEKTERI, por expozar diversa tezi ed idei e la insertopreco esas maxim chipe posibla: 2:— Sueda kroni (16 fr. franki) po pagino, la pagino kontita ye 40 linei mashin-skribala en la grandeso di PeK.

Kritiko e diskuto plualtigas vua nivelo spirituala!

Abono

En kelka landi existas postuli, qui impedas la sendo di pekunio ad altra landi e por ke anke la sdi en tala landi havez la posibleso abonar PeK, ni acceptas la pago en intenaciona respondo-kuponi, sendenda ad Oerebro.

10:— Sueda kroni = 35 kuponi.

»Por e Kontre» kuestas en:

Anglia	10 A. Sh.	Dania	11:— Kr.
USA	3:— Dollari	Norvegia	10:— Kr.
Germania	6:50 Marki	Finlando	118:— fm
Chekoslovakia	80 Ch. Kr.	Hispania	40:— psts
Belgia	80 B. franki	Italia	48:50 lire
Francia	80 frk. ora	Polonia	13:50 Zl.
Suisia	9:— S. fr.	Latvia	13:— Lat
Nederlando	4,50 fl.	Lituania	15:— Lit

Suedia 10:— kr.

Meditēnda!

Preske omna homi esas maligna e desfelica.

Li esas maligna pro ke li restriktas sua feliceso a posedar objekti qui ne povas apartenar a plura personi saminstante (kom exempli: honori, pekunio); e ke, pro lo, la feliceso di lia kunhomi igas li desfelica; e ke, reciproke, li povas atingar feliceso nur se lia kunhomi sufras. De lo: envidio, odio, desestimo; de lo: insulti, kalomnii, violenti, militi.

Ultre to, li esas desfelica pro ke li fervoras por objekti di qui li ne esas la mastri, t. e. por kozi perisiva, qui existas nur provizore, ed olquin la sucedo ordinara di la eventi suficas por deprenar de li (ne mem esas utila aludar maladeso, oldeso, morto, quin li ne povas eskapar, e pri qui li ne povas impedar su reflektar) — tale ke nulinstante li esas certa retenor dum un plusa instanto sua feliceso, e ke li esas certa ne plus havor lu de uladie.

Pro lo, lia tota existo, fluktuanta inter odio e timo, esas tote plena ye tristeso, e finas en desespero.

Pro lo, li omna komprenas konfuze ke la vera feliceso ne dependas de la kozi qui perisas, e ke li mustas — se li volas salvesor de mizero, de teroro e de morto — fervorar por ulo altra, t. e. por ulo qua ne esas provizora, ulo qua permanas. Pro lo, ni trovas sempre, sur la labii di la homi, ta frazo profunda: »Oportas amar Deo». E de lo naskis omna religii; ici volas igar la homo partoprenar lo eterna, la vivo eterna.

Ma esas facile konstatebla ke la religii esas, preske en omna kazi, pri la homo, nur fonto nova de timo e de tristeso. Nam la homi qui kustumas duktar sua kunhomi per timo e per espero, ne lasis eskapar ta okazono deskriptar Deo kom maligno e kom timendo, qua envidias lia joyi (tamen meskina!) e qua joyas pri lia lakrimi. E tale la homi, vice liberigeron, renkontris mastro; e la falsa religio igis li duople sklava: sklava ye la sembli, e sklava ye Deo — sklavi kande li deziras, e sklavi kande li renuncas.

La remediilo esas ya ta lumo naturala quan ni nomizis »Raciono», e qua existas en singla de ni. La homi serchas Deo en la libri sakra ed en la dicaji da la profeti; li ne vidas ke, en la libri ed en la diskursi, esas trovebla nur literi e son-uni; ke nur per lia raciono li sencizas to omna; e ke, pokavorte, se li povas trovar Deo en la libri, lo esas posibla nur pro ke li ja havas lu en su. La revelo per la libri implikas do la revelo interna, ed esas nulo sen ica. E pro ke eventas revelo interna, ni bezonas, por atingar la Religio vera e la Feliceso vera, nur uzar apte nia Raciono. Juste dicis la apostolo: »Pro ke Deo donis a ni ek sua spirito, ni savas ke ni esas en lu, e ke lu esas en ni». Do, **per serchar la spirito di Deo ni salvesos. Per la filozofio ni salvesos.** La filozofio esas lo vera ek omna religio.

Spinoza.

(Ido da Marcel Pesch.)

Imprimerio: Littorin Rydén, Örebro, 1938.

Kara kunidisto!

Balde vu povos **profitar Ido** quale vu profitas vua linguo nacionala. Por vu ni preparas la jurnalono di la *intelektueli, **Por e Kontre (PeK)**. **PeK** havas kom skopo furnizar a la *intelektueli materio di reflektado, per prizentar a li artikli ekstraktita de la granda revui e granda jurnali. (Kom »granda» revui e »granda» jurnali, ni signifikas ti, qui publikigas teksti da personi di qui la famo es universala o qui skribas ye la nomo di institucuro od organismo importoza, o qui expozas idei nova.)

La senpartiseso di la selekto esas absoluta, mem pri la temi politikala, religiala, filozofiala (nam li ne esos exkluzita). Omna artiklo havos sua kontreparto en la sama numero di **PeK** od en numero sequanta.

A la studenti PeK es rekomendinda, nam ol donas a li moyeno **augmentar lia kulturo**, se li ne oblivias, ke lekto profitoza es olta, qua postulas kelka studio. t. e. implikas esforcado cerebrala, sercho pozitiva — stimulas la spirito — incitas a prolongar, per meditado docita da la auctoro. Tamen, la vido-punto »distrakto, amuzo» ne neglijesis; on lo konstatos, se on voluntes foliumar **PeK**.

Ultre to, **PeK** kontenos la **TRIBUNO DI LA LEKTERI**, en qua singla lektero darfos defensar tezi, atakar olti di altra Idisti, **pri IRGA temi** ecepte linguala. La teksti sendota insertesos vortope, kun la nomo e la adreso di la auctori.

La teksti di **PeK** (exter la **TRIBUNO DI LA LEKTERI**) redaktesos kunlabore da Marcel Pesci e Hellmut Röhnisch.

Por igar maxim chipa la nova Ido-jurnalo **PeK**, ni rezolvis hektografar lu (quale esis olim la »katenolettri» da Marcel Pesch) sur paper-folii, di qui la formato esos 22,5×16 cm, kun kovrilo imprimita sur blua papero. **PeK** furnisos **adminime** MIL TALA PAGINI EN UN YARO, plus la pagini di la »TRIBUNO DI LA LEKTERI».

Pri la aparo-dato, ni rezolvis komencor la edito ye la 1:esma di februaro 1938, e la revuo aparos dufoye en singla monato (48 pagini singla-foye), sendota en specala kuverti ad omna aboneri. La preco po un yar-serio esos 10:— Sueda kroni; ta basa preco povas atingesar, pro ke la tota laboro esas facita gratuite, e nur la spensi direta por la materio kontesis ye la fixigo dil abono-kusto.

Vu invitesas partoprenar en la »TRIBUNO DI LA LEKTERI», por qua la insertokusti esas 2:— Sueda kroni po pagino, kontita ye 40 linei mashinskribala en la formato di **PeK**.

Omna pagi (ecepte de Skandinaviani, qua direkte pagos 10:— Sueda kroni ad Örebro) sendesoz a Marcel Pesch, postchek-konto nro. 1705—63, Paris, Francia. Ulte to, IDO-EDITERIO, Örebro—Suedia, es la centrala adreso por **PeK**.

Ni expektas de vua afableso lekto atencoza di ca cirkulero, e ni dankas vu anticipè pri vua respondo.
Adavane por Ido!

Kordiale vua

Marcel Pesch.

Hellmut Röhnisch.